دۆسیەی نیشتیمانی سەربەخۆ

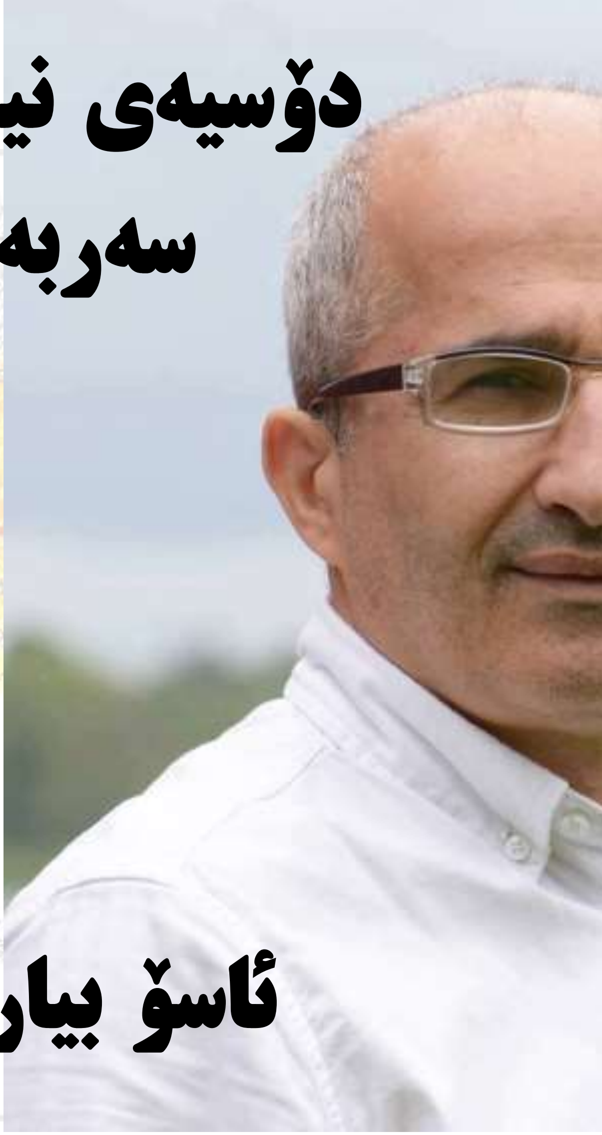

ئاسۆ بیارەیی

بەدواداچوون و شرۆڤە

Schwarzes Meer
GEORGIEN
ARMENIEN
TÜRKEI
SYRIEN
IRAK
JORDANIEN
Erbil
km
0
100

دەستپێک

ئەگەر بـوونی نەتەوایـەتی نیشـتمانی لـە نێـو نـاخی زۆربـەی تاکەکانی گەلی کوردا پێش هەموو شتێک نەبێت، کەسێتییان بـە بەرژوەندییـەکی گشـتی نیشـتمانییێکی هاوبەشـەوە گـرێ نەدرابێت، پێکەوە پێوەست نـەبێت، ئەوا نەتەوەیەک نیە ناوی کورد بێت و وەک نەتەوە پێناسەی بۆ ناکرێت. ساناش نیـە وەک نەتـەوە بـە هەنـد وەربگیرێـت و لـە داهـاتوودا تەماشای بکرێت. لێرەدا هـەرچی قوربانیش درابێت دەرژێتـە سـوودمەندی کـەناڵێکی تـرەوە کـە نابێتـە هـۆی خەمڵانـدن و سـازبوونی ناسـنامەی نیشـتمانیی کوردییـەوە. لـەم ڕۆژانـەدا بەرێکەوت لەسەر کار کارمەندێکی هاورێم لێپرسیم کە کورد بە چزمانێکی دە ئاخـەفێت، ژنێکی فارس یەکسـەر ووتی زمانێک نیە نـاوی کـوردی بێت، بـەڵکو تـەنها زاراوەیـەکی فارسـییەو و کوردەکان هـەر لـە خوێانـەوە خۆیان جیا کردوەتـەوە. منیش ووتم باشە من بە کوردی ڕستەیەک دەڵێم بزانم تێدەگەی؟ بێگومـان تێنگـەیشت. لـە کۆتاییدا کـەمن بـۆم ڕونکـردەوە کـە فـارس ڕۆژهـەلاتی کوردسـتانیان داگیرکـردوە، پـەژیوان بـووە و ووتی هەمووومان ئێرانین.

لە قەوارەی نیشتمانێکی سەربەخۆدا یان سـەربەخۆش نەبیت ، تاکەکان زۆربەیان ئامانجێکی هاوبەش پێکەوە گرێیان دەدات و بوونی خاک و سنوورێکی دیاریکراو لە ناخیاندا بوونی ئەبێت و پـێکەوە گرێیـان دەدات. تـاکی کـورد و کوردسـتانی بـۆ ئەوەی بناغـەی ئەو نیشـتمانە پێکهێنێت، دەبێ پـێش هـەموو شـتێک پاشـناوی ئێرانی، عێراقی، تـورکی، سـوری لـە خـۆی فرێبدات و شـانازی بـە نیشـتمانێک بکـات کـە نـاوی کوردسـتانە. لـە نیشـتمانێکی وادا پێکەوە نەتـەوە و کەمایەتیەکانی دیشی. وەک یەکەیەکی پتەو خەملاو ئاساییە تێیدا بژی.

ئەو پرسیارەی کە دەبێت تاکی کۆمەڵگەی کوردی لە خۆی بکات، بۆ ئاودێرکردنی ناسنامەی نیشتمانی کوردی یان کوردستانی، ئەوەیە کە بۆچی خەوش و سوکایەتی نەبێت کاتێک پرسیاری لیّ دەکرێت کە تۆ خەڵکی کوێیت، یەکسەر وەڵامی ئەوەیە کە ئێرانی یان تورکی بە نموونە؟ چی لە بوونی وەک مرۆڤ کەمدەکاتەوە گەر بلێت خەڵکی کوردستانم.

سەرچاوەی ئەم پەڕاوە-:
سەرچاوەی ئەم پەڕاوە کۆمەڵێک ووتارن کە زۆربەیان لە هەفتەنامەی هاولاتی ساڵی ٢٠١١ بلاوبوونەتەوە و هەندێکیشان لە سایتەکان جێی خۆیان کردوەتەوە. کۆمەڵێک ووتارن کە دەربارەی دۆزی نەتەوایەتی و بوونی نیشتمانێکی سەربەخۆ ناوەڕۆکیانە.
ئەوەی کە پتر هانی دام و پەلەمی لێکرد کە ئەم پەڕاوە بخەمە بەردەم خوێنەران سێ فاکتەری سەرەکی بوون-:
یەکەم پەڕوایکی چاپ نەکراوی هاوڕی باخەوان لە ژێر ناوی (بەراووردەکانی ژیان) وکە باسی دۆزی نەتەوایەتی و بەراووردەکانی ژیانی خۆی دەکات و چۆن لە دۆزی نەتەوەیي نیشتمانی کورد تێگەیشتووە و ئایا گەلیک هەیە بە ناوەی نەتەوەی کوردەوە یان چەند گەلانێکن کە خۆیان بە کورد دەزانن و باسێکی سۆسیۆلۆژی گەشەی نەتەوایەتی گەلی کورد دەکات.
دووەم پەڕاوی (بارزان و حركة الوعي الكردي ١٨٢٦- ١٩١٤ چاپی ١٩٨٠) لە نووسینی ئەیوب بارزانی. ئەم دۆکۆمێنتە مێژوویە کۆمەڵێکی دەقی بەنرخی دەربارەی پێکهاتەکانی ناوچەی بادینان و بارزان بە تایبەتی تیایە و دەست دەخاتە سەر ئەو کێشانە کە بنەماڵەکانی ئەو ناوچەیە پێوەیان ناڵاندوە وکە تائێستا درێژەی هەیە، لەوانە شەڕی هێرکی وسورچیەکان و زێباریەکان دژی بنەماڵەی بارزانی، بە تایبەتی

له ناکۆکییان له گه‌ڵ شیخ سه‌لامی برای بارزانی یه‌که‌م(مه‌لا موسته‌فا) باوکی ئێسته سه‌رۆکی پارتی و هه‌رێم. له‌وگه‌نجینه مێژووییه‌دا ئه‌وه ده‌رده‌که‌وێت، که زۆربه‌ی ئه‌و شه‌ڕانه‌ی که دژی ده‌وڵه‌تی عوسمانی کراون، شه‌ڕی نه‌ته‌وه‌یی نه‌بوون و له ناکۆکی نێوان خێڵه‌کانی ئه‌و ناوچه‌یه تێپه‌ڕیان نه‌کردوه. هه‌مان ئه‌و پرسه‌ی که سه‌رنجی ڕاکیشام وهه‌مان پرسیاری ناو په‌ڕاوه‌که‌ی هاوڕێ باخه‌وان بوو(به‌راووردی ژیان) ئاخو گه‌لێک دروست بووبێت ناوێ کورد بێت؟

سێیه‌م هۆکار، واژۆی کۆمه‌ڵیک نووسه‌ر و ڕۆشنبیری کورد که له‌م رۆژانه‌دا بۆ سه‌رخستنی عێراقی داگیرکه‌ر لیستیان کردبوو(بڕوانه لینکی هاوپێچ). کۆمه‌ڵێک که‌س که زۆر جار خۆیان به داینه‌موی پرۆسه‌ی هوشیارکردنه‌وه له باشووری کوردستان ده‌زانن، به تایبه‌تی له ناوچه‌ی سلێمانی و هه‌ولیر. ئه‌وه‌ش دیسان نیشانه‌یه‌کی تره و ئه‌وه ده‌سه‌لمێنێت که هێشتا هه‌ستی نه‌ته‌وه‌یی نیشتمانی کوردستانی بوون(نه‌ک کوردی) له نێوناخی تاکی کوردا ئه‌وتین و گره‌ی نیه، که خاکی کوردستانی له خاکی داگیرکه‌ران پێ پیرۆزتر بێت. هه‌مان بۆ چونه‌که‌ی باخه‌وان له په‌ڕاوی به‌راوورده‌کانی ژیان.

ئاسۆ بیاره‌یی
کۆتایی رۆژانی ساڵی ٢٠١١

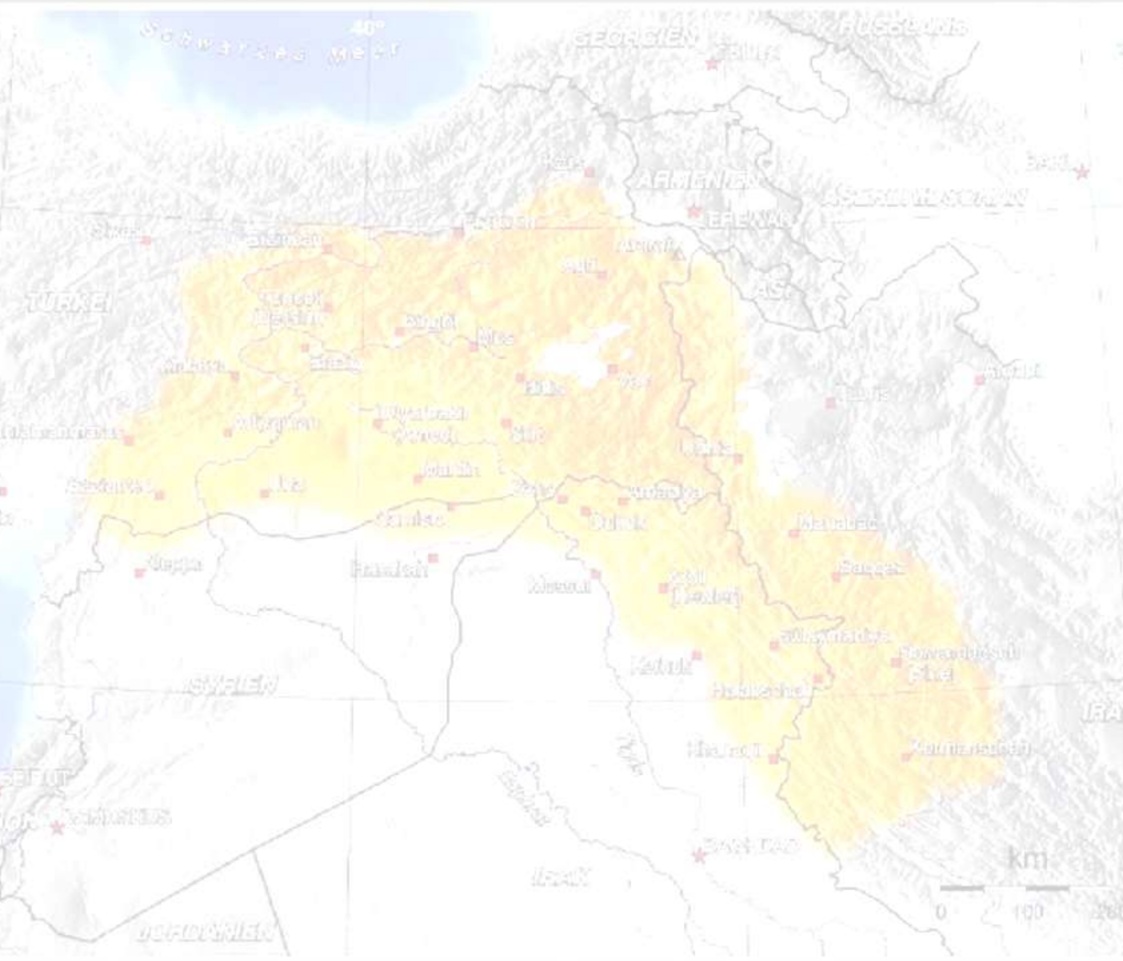

40°
GEORGIEN
ARMENIEN
TÜRKEI
SYRIEN
km
0
100

له دەوڵەتی نەتەوەییەوە بۆ دەوڵەتی نیشتمانی، بۆ؟

بە هۆی جیهانگیرییەوە(گلوبالیزمەوە) سنووری نەتەوەکان کاڵ دەبێتەوە و دەوڵەتی نەتەوەیی ناسنامەیەکی دی وەردەگرێت. لە نێشتمانێکدا وەک باشووری کوردستان چەند نەتەوەیەکی تری تێدا دەژێت و لە دروستکردنی هەر قەوارەیەکدا دەبێ ئەوانیش ببنە بەشێک لەو میکانیزمە. لەبیرمان نەچێت کایەکانی بازاڕی ئازادیش ڕۆڵێکی باڵایان هەیە لە دروستکردنی ئەو ناسنامە نوێیە. ئەو ناسنامە نوێیەش بەپێی هێزی ئەو سیستەمە ئابوریە سایکۆلۆژییەتی ئەو هاونیشتمانیانە دیاری دەکات. بۆ نموونە خاوەن کۆمپانیایەک با کوردیش بێت، کە ڕۆژانە پیوەندی ئابوری و گرێبەستی لە گەڵ عەرەب و تورکمان و یابانی هەبێت، هەمان هەست و ناسنامەی نەتەوایەتی نابێت وەک تاکێکی پێش ڕاپەرین کە بە دەست سوپای عێراق دەچەوسایەوە، هەمان کاردانەوە و ڕقی نەتەوایەتی هەمەلایەنەی دژی ئەو نەتەوە سەردەستانەنیە کە نیشتمانەکەیان داگیرکردوە، نابێت. لێرەدا لە ئەنجامگەلی ئەو پێوەندییە ئابورییە بەرینە نوێیە،پەسندکردنی یەکتر دێتە ئاراوە و میکانیزمێکی دیموکراتی لە دایک دەبێت.

پرۆسەکە چینەکانی ناو کۆمەڵگەش دەگرێتەوە، بەهۆی ئەو جوڵە ئابورییەوە و ناسنامەی چینەکانیش جێگۆڕکێ دەکەن و شوێنی خۆیان لەو سیستەمە کۆمەلایەتییەدا دەگۆڕن (بروانە کرۆمپتۆن، لا ١٢٢ چاپی ٢٠٠٧). نموونەیەکی تر، سوێدی پێش بیست ساڵ سوێدی ئەمڕۆ نیە، ئیسلام و مزگەوت و نە

تەوەکانی دی بەشێکن لە سوێدی نوێ، هەمان شت ئەڵمانیا، بریتانیا..تەنانەت ئەو ئاینە نوێیەش ئاویتەی ئەو ناسنامە نوێیە دەبێت و بووە. سەرکردە سیاسیەکانیش پێش هاوڵاتی ئاسایی ئەو ناسنامە نوێیە پەسەند دەکەن. سکرتێری پێشووی پارتی سەنتەر، لەم ڕۆژانەدا باسی ئەوەی کرد کە بێگانە کاریگە ر خۆی هەیەلە سەر قەواری ئابوری سوێد و دەبێت بەهەندە پێگەی بۆدابنرێت، ئاماژەی بەوەدا کە ساڵانە دەهەزار کەسانی ئەکادیمی ڕوودەکەنە سوێد، لە چوار دکتۆردا یەکێکیان بێگانەیە، ئیدی بۆ بەهەند وەریان نەگرین(ماود، سکرتێری پارتی سەنتەر، سوێد، ٢٠٠١/٧/٦ ڕۆژنامەی داگس نیهێتەر، بڕوانە فایلی هاوپێچ).

دەلتانیش(کە پرۆفیسۆری کۆمەڵناسیە لە زانکۆی لیڤەرپۆل، بڕوانە سەرچاوەی سوێدی هاونیشتمانیبوون لە دنیای جهیانگیریدا چاپی ٢٠٠٦) ئەوە ڕاستیە پشتڕاست دەکاتەوە کە هۆکاری ئابوری و جێگۆڕکێی نەتەوەکان و کۆچکردن پێناسەیەکی نوێی بە نیشتمانی نەتەوەیی داوە. کاتێک بازاڕ و هێزی بەکارهێنان سنووری نەتەوەکان، بەواتای کۆن، دەبەزێنێت، ئیدی دەبێ پێناسەی نەتەوەی و نیشتمانی نەتەوەیی بگۆردرێ. (هەمان سەرچاوە لاپەرە ١٦٤). بەشێکبوون(ئینتیما) لە نەتەوەی نوێ دەبێ هەموو چین و توێژەکان بگرێتەوە، ئەدی وا نەبێت، گەڕەگی گەیتوو لە ئەنجامی پەراوێزبوون دروست دەبێت و لە ڕوی سایکۆلۆژییەوە هەستێک دروست نابێت کە ئەو کەمەیاتییە بەبەشێک لەو نیشتمانیە نەتەوەییە خۆ بزانێت. بە داخەوە گەرەکی و شارۆچکەی لەو جۆرە لە وڵاتی سوێد بەرەو

هەڵکشانە(شارۆچکەی تێنستا، بەریخوێ،،هتد). لە باشوری کوردستانیش ئەگەر دەسەلاتی کوردی هەنگاوی زانستیانە نەنێت، هەمان کێشە دێتە ئاراوە و چارەسەرکردنی دەرهاویشتەکانی ئاسان نابێت. خۆپیشاندانەکانی حەڤدەی شوبات ئەمساڵ تەنها سەرەتا و زەنگێکی مەترسین کە دەبێ بە چاوێکی دییەوە سەیریان بکرێت. هاولاتی دەبێ ڕۆڵی لە دروستکردنی نەتەوەی نوێدا بە دیدی بەرجەستانە ببینێ.

هێزە بزوێنەر و دەستڕۆیشتوەکانی کوردی، کە هێزێکی سیاسی و ئابوری بالایان هەیە دەبێ هاولاتیان وەک یەک بە هەژمار وەرگرن، ناتوانن، بە تایبەتی هەندێکیان پێوەری خێڵەکی خۆیان(بۆ نموونە پدک و بنەماڵەی بارزانی) بە سەر هاولاتی لە نیشتمانی نوێدا خۆیان بسەپێنن و پەراوێزی بکەن. لە راستیشدا هاولاتی دەها ڕێگەی دی بە هۆی کارئاسانیەکانی پرۆسەی جهیانگیرییەوە، ئینتەرنێت، فەیسبوک، دەکارێت بگرێتە بەر بۆ دۆزینەوە خۆی. چونکە لە ڕوی دەروونیەوە تاک هەمیشە لەخۆ بەراوردکردندایە لەگەڵ تاکەکان دی، لە هەرکونجێکی دنیادا، تاک ئەمڕۆ پتر کۆنجکۆڵ(فزولیە)ترە تا جاران. کوردستانیش ولاتێکی پچڕاو نیە لە گەشەی هەمەلایەنەی بە جهیانبوون. دەبێ تاک لە نەتەوەی نوێدا، خۆی لە ئاوێنەی قەوارەکەدا کە ناوی نیشتمانی نوێیە بدۆزێتەوە، دەبێ نوێنەری هێمایی(ڕەمزی) نوێنەرایەتی هەبێت لەو ناسنامە نوێیەدا. لێرەدا جێگەی ئاماژەیە کە زۆربە وەکی جاران ناتوانێت خۆی بەسەر کەمینەدا بسەپێنێت. لە کورستانی ئێمە هێشتا بەدەست ئەو کێشمەکێشە پاشکەوتووە و دەناڵێنن و سەرەتای سەرهەڵدانی مافەکانی

تـاک، لــە نیشــتیمانی نەتــەوەیی نوێـدا بــەرەو هەڵکشــانە، هەربۆیــەش دەبینــین، بــۆ هــێزێکی پاشــکەوتووی ســیاسی و خێڵەکی وەک پارتی، ئاسان نیە بە چاوی سێهەمەوە ئەو ناســنامە نێشــتمایەی پێ بهاردرێت(هــەزم بکرێــت) یــان بجوێنرێــت. Delenty (٢٠٠٦ لا ١٦٤ تــا ١٨٢) بەڕاشــکاوی باسی کۆمەڵگەکانی ڕۆژئاوا دەکات کە چۆن دوای پۆست مــۆدێرنیزم و جــەنگی جهیــانی دووەم کۆمەڵگــەکانیان ناسنامەیەکی نەتەوەیی نوێیان وەرگرت. کە نیشتمانی نوێ ڕوبەرێکی ئـازادە بـۆکایە و هاوئاهـەنگی هەمەلایـەنی تـاک و نەتەوەکان لە سنوورێکی دیاردا، هەمووان پێکەوە دەکارن ئـاین، نـۆرم و پیوەرەکـانی خۆیـان بەکاربـەرن و لـە هــەمان کاتیشدا خۆیان بەهاوڵاتی ئەو وڵاتە بزانن، بەریتانیا باشترین نموونەیـە، تاکـەکان وەک یـەک مـاف و ئـەرکیان هەیـە و یاساگەلیک هەیە کە دەیانبات بەڕێوە. کەمینەی هندی یا کوردی پێویست ناکات لە نەتەوەی ئینگلیزدا بتوێنەوە و زمان و ئاینی خۆیان موتوربە بکەن، لە هەمان کاتیشدا هەردوو تاکی ڕەوەندی ناوبراو خۆیان بە بەریتانی دەزانن.

بـۆ وەڵامدانــەوەی پــرسی ئــەوەی کــە ئەگەر کوردێـک بـیر لەدامەزرانــدنی دەوڵەت بکــاتەوە پێویســتە بــیر لەچ جــۆرە دەوڵەتێــک بکــاتەوە؟ دەبێ بیرکردنەوەکــەی هەمــەڕەنگ و فرەلایەنەی هەبێت، کە تاک وەک ئاماژەم پێدا خۆی بەشێک لەو نێشتمانەو نوێیە بزانێت و بەوپەڕی شانازییەوە بتوانێت بلیت من هاوڵاتی کوردستانم. ئەوەش کاتێک چێ دەبێت کە ئەو هـاولاتیە هەسـت بـەبوونی خـۆی بکات و مافـەکانی لـە ئاســت ئەرکــەکانی هاوتــەریب بــن، نــەک وەک ئێســتای

باشووری کوردستان ئەرکەکانی لە مافەکانی پترترین و هێزێکی سیاسی و خێڵەکی دیار ناچاری بکات دەستبەرداری کەسێتی خۆی بێت. ئەگەر تاک هەست بەبوونی خۆی نەکات کەبەشێکە لەو نەتەوەی نوێیە، وەک Zygman Bauman دەڵیت، ئەوسا خۆی بەژێر دەستە دەزانێت و ئەو هێزەش کە دەیچەوسێنتێتەوە وەک داگیرکەر سەیری دەکات.

سەربەخۆیی کوردستان!

سەربەخۆیی کوردستان دەبێتە خەون ئەگەر تاک خاوەنی سەرکردەی کارا نەبێت و ئەو خەونە نەکاتە ئامانج کە بوونی تاکی تێدا دەستەبەر بێت..

دامەزراندنی دەوڵەت یەکێکە لە ئەرکە گرنگەکانی هێزە بزوێنەر و بەبزوتەکانی ئەو کۆمەڵگەیە کە خۆیان بەڕابەر و سەرکردەی جەماوەر دەزانن و بە دەمڕاست ناسراون.

دەوڵەتی نەتەوەیی، یان نیشتمانێکی دیاریکراو کە هاولاتی، کە تاکی کۆمەڵگەیەک ناسنامەیەکی هەبێت و لە نەتەوەکانی دی جیایان بکاتەوە، خەسڵەتێکە کە بوونێکی فیزیکی و دەروونی بەو کۆمەڵگە دەبەخشێت. تاک لە دوای سەرهەڵدانی هەستی نیشتمانی نەتەوەییەوە، لە سەردەمی شۆڕشی ڕۆشنبیرییەوە(ڕێنسانس) ئەو هەستەی لا پەیدا بوو، کە بە بێ بوونی ناسنامەیەکی نیشتمانی، بوونێکی نا دیاری دەبێ، لە نێوان گێژاوی بێ ناسنامەییدا تووشی سەرلێشواوی دەبێ. ئەو

خۆنەناسین و سەرلێشواویەش کاریگەری تەواوێ دەبێ لە سەر دامەزراندنی کەسێتی. هەربۆیە کە نەتەوەیەکی سەردەست نەتەوەیەکی دی ژێر دەست دەکات، لە هەوڵدا دەبێ بۆ سڕینەوەی هەموو لایەنەکانی کەسێتی تاکی ئەو نەتەوە ژێر دەستەیە. ئێمە وەک کورد زیندوترین نموونەمان هەیە، پرۆسەی تەعریب، تەرحیل و گۆڕینی ناسنامەی کوردی لە باشوور و ڕۆژ ئاوای کوردستان. ئێمە ئەزمونی باکوری کوردستانمان هەیە، کە پان تۆرانیزم وای لەو بەشەی کوردستان کردبوو، کە تا چەند ساڵێک لەمەوبەریش تاکی کورد پێ نەنگ بوو بڵێ کوردم. نموونەی دی زۆر هەیە.

ئەرکی ئەو دەوڵەتە یان ئەو نێشتمانە نەتەوەییە لەوەدایە، کە وەک مەکۆیەک تاکەکان لە یەک ناسنامەی نیشتمانی کۆدا بە کۆمەڵگەیەکی تایبەتەوە، کە تاکی بوونی خۆی تێدا بدۆزێنەوە، گرێ بەدا. قەوارەی ئەو نیشتمانە، کە ناسنامە بە تاکەکان دەبەخشێت لە چەند روێکی یاساییەوە گرنگی خۆی هەیە. لەوانە دەبێ هاوکێشەیەکی هاوتا لە نێوان ئەرکە و مافەکانی تاکدا هەبێت. ئەگەر وانەبێت، بۆ نموونە تای تەرازوی ئەرکەکان لە مافەکان سەنگین تربێت، ئاڵۆزی و پەشێویەکی هەمەلایەنە کەسێتی ئەو تاکە دەشکێنێت لە نێو تەنگەژەی بێبڕواییدا وون دەبێت. ئەو پردە فیزیکی و دەروونییە هاوتایە چێ نابێت کە تاک خۆی تێدا بدۆزێتەوە. دەوڵەت ڕێکخراوێکی مەزنە لە کۆمەڵێک کۆئورگان پێکدێت کە دەبێ سەروەری تاکی تێدا بپارێزرێت، ئەو سەروەرییەش لە ڕێگەی سەربەخۆیی ئەو دامەزراوە و ئۆرگانانەیە و هەڵوێستیان بەرامبەر ماف و ئەرکەکانی تاک. Alvsson&

Sveningsson (بروانە چاپی ئینگلیزی٢٠٠٨ لا ٣٥-٥٠) ئەوە پشتراست دەکەنەوە کە دەبێ تاکەکان بەشێک بن لەپرۆسەی گـۆڕینی فەرهــەنگی ئۆرگانێــک، ئەگینــا پاســیڤ دەبــن و داهێنانیـان نامێنێـت، لـیرەدا مەسـەلەی سـەروەری و ئـازادی دینەمۆی ئەو بەکارا بوونەیە.

لەڕێگـەی بـوونی کۆمـەڵێك دامـەزراوەی سـەربەخۆوەیە کـە تاکەکان هەست بەو بوونە (فیزیکی و دەروونی)ە دەکەن کە بەشێکن لەدەوڵەت و کاران لە پشخستنی ئەو نیشتمانەی کە خۆیـان بـە خـاوەنی دەزانــن. بیرنەکردنـەوە لـە دامەزرانـدنی دامەزراوەی سەربەخۆ لە لەلایەن هێزە بزوێنەرەکانی کورد لە باشوور، چەند هۆکارێکی بنەڕەتی لە خۆ گرتووە لەوانە:

- سووربوونی ئەو هێزانە لە سەر بەرنامەیکی حزبی بۆ بەنـدکردن و توانــەوە تـاکی کـوردی، بێ بـروایی ئـەو هێزانە بەو دۆخەی کە ئێستا لە باشووری کوردستان مـاوەی بیسـت سـاڵە پـتر دروسـت بـووە، چونکـە هـێزێکی دەرەکی بـەدی هێنـاوە نـەک خـودی ئـەو هێزانە.

- بــڕوا نــەبوونی ئــەو هێزانــە بــە ئــازادی تــاک و بەردەوامبوونیان لەسەر فەرهەنگی مانەوەی بنەماڵە و حزب، پێش بوونی نەتەوە

- دورستبوونی دامەزراوەی سەربەخۆ واتە لاوازی ئەو هێزانە کە چەند ساڵێکە ئاوەزی تاکی کوردیان تووشی مۆرانــە کــردوە ڕێگــرن لــە بــەردەم پێشــکەوتنی. هوشیاربوونەوەی تاک واتە سەرەتای مەرگی ئەوان دەست پێ دەکات. واتە نەوەیەکی نوێ جێگەی ئەو

نــەوە کۆنــە دەگرێتــەوە کــە فەرهــەنگێکی دۆگمی(بنەماڵــەیی نەگــۆڕ) هەیــە. جێگربــوونی دامەزراوەی سەربەخۆی یەکسانە بە کۆتاییپێهاتنی سەرۆکی سەرووەور و باوکی گیانی و سەرۆکی دیکتاتۆر کە لە ڕێگەی هێزی کاریزما و تۆقاندنەوە ئەندام و لایــەنگرانی ڕابەری دەکــات، بروانــە(Northouse چاپی سێیەم ۲۰۰۳ لا ٦٩).

- بێگومـان فاکتـەری هـێزە ناوچـەیی و جیهانیەکانیش ڕەنگدانەوەیــەکی کاریگــەرییان لەســەریان هەیــە ..بەتایبـەتی کۆمپانیـا سـەرمایەدارەکان کـە قـازانج ئامانجی سەرەکییانە و ئەوانیش (هێزە کوردییەکانی هەرێم) بەشدارێکی ڕاستەوخۆن لە وەبەرهێنانی ئەو سـامانە سروشـتییەی کـە هەیـە. لێرەدا جێگـەی خـۆیەتی بەنجـە بخرێتـە سـەر ئـەوەی کـە هـێزە دەسەلاتدارەکانی هـەرێم لـە ڕێگـەی تـۆڕی ئەنـدام و لایەنگرانیـەوە سامانی کوردیان بـۆ خۆیـان مۆنوپـۆل کردوە ڕژێمێکی ئابوری تایبەتیان بۆ خۆیان و پارت و بنەماڵەکەیان دامەزراندوە، سیستەمێک کە جومگە گرنگەکانی کۆمەڵگەی خستوە ناو بەزەیی بەرداشی سـەرمایەکانیانەوە، هـەروەک شـێخەکانی کەنـداو. بەکارهێنانی ئەو سامانە بەو شێوەیەی ئەمرۆ، وای کردوە کە ئامانجی ئابوری و پاشکۆیی بۆ سەرمایەدارە بەرپرسـەکان، ئامـانجی سـەرەکی تـاک بێـت، نـەک بیرکردنــەوە لەدەوڵــەتی نیشــتمانی نەتــەوەیی. ئــەو دەســەلاتە هەمیشــە تــاکی خســتوەتە نــاو گــێژاوی نیگـەرانی تـرس لـە ئـازادی و سـەربەخۆیی، گوایـا دوژمنانی کوردستان لە بۆسەدان. ئەو ترسە بوەتە مایــەی نیگــەرانی نــەبــا جــارێکی دی مــالوێران و دەربـەدەری هـەژاری ڕوی تێبکات. دەسـەلات بـەو

جـۆره مـافی ئۆتۆنـۆمی خـودی بیرکردنـەوەی لـە تـاک زوەت کردوە. بڕوانە Stevens 2007

ئەو هۆکارانە و کۆمەڵێک هوکاری لاوەکی دی تاکی لە باشووری کوردستان ناچارکردووە کە نەک بیر لە ناسنامەی نەتەوایەتی نەکاتەوە، بەڵکو گاڵتەشی پێ بکات. کرێکارێك یان کارمەندێکی کـورد کـەڕۆژ تـا ئێـوارە کاردەکـات و هـێچ بێمـەو مـافێکی نەپارێزراوە، بێگومان هەموو ووزەی بۆ ئەوە بەکاردەهێنێت کە بژیوی ماڵ و منداڵی مسەوگەر بکات. ئەگەر یاسا گەلێک هـەبێت ژیانیـان ڕێکبخـات، بـیر لـە شـتی دی دەکەنـەوە. لێرەشـدا لـە بیرمـان نـەچێت دیسـان دەسـەلات تاوانبـاری یەکەمە، چونکە سەرچاوەی بژێوی و دامەزراندن و کاسپیان، لە ڕۆژانی تاک قۆرخ کردووە و هەرکەسێکیش شەقامی ئەوانی بەدڵ نەبێت پەراوێزی هەمەلایەنە دەکرێت. ئەوە تاکتیک و سـتراتیژی دەسـەلاتی کوردییـە لـە دەسـتەمۆکردنی تـاک و کۆمەڵگـەی کـوردی. تـاک گیانەلەبـەرێکی بێ دەسـەلاتی نێـو یاسـاکانی پارتییەکانـە، نـەک یاسـاگەلێکی سـەر بـە خـۆکـە تاکەکان وەک یـەک سـەیربکات. کـە تـاک هەستیشی. نـەکرد بەشێکە لە گۆڕانکاری، ئەوسا وەک ئامێرێکی بێگیانی لێ دەێت و گـوێ بـە ئاسـۆی هوشـیاری نادات(بڕوانـە، Changing culutre organization چـاپی ٢٠٠٨ لنـدن لا ٤١ تـا ٥٠ Alvesson & eningsson). هێزە بزوێنەرەکانی کۆمەڵگە ئەرکی هوشیار کردن و بەرەو وپێشبردنی تاکیان لە ئەستۆدایە، ئەگـەر ئـەوەش، بـۆ نموونـە ناسـنامەی نەتەوایـەتی لـە تـاکی کۆمەڵگەیەکـدا بـەدی نەکرێـت، کەمتەرخـەمی ئـەوان دەسەلمێنێت، نەک بێ ئاگایی تاک.

وەک ئاماژەم پێدا فەرهـەنگی ڕێکخسـتنی هـێزە بزوینـەرەکانی کۆمەڵگـە، تەنانـەت لـە ڕێکخراوێکیشـدا، گـەلێک گرنگـە بـۆ ئاشـنایی تـاک بـە مافـەکانی و ناسـینەوەی بـوونی خـۆی لـە

قەوارەیەکی نیشتمانی یان نەتەوەییدا. ئایا بۆ نموونە پارتی و یەکێتی و تەنانەت پارتێکی وەک حزبی شیوعی کە پێگەیەکی جەماوەری بەهێزی هەبوو، ئەو کارەیان کردووە؟ نە خێر. تاکەکان پاسیڤن و چالاک نین لە بەر ئەوەی سەرکردایەتی ئەو پارتانە لە دڵەڕاوکێی و ئەوەدابوون و ئەوەدان کە بنەماڵە و هێماکانیان پۆستی ڕابەری لە دەست بدەن وجەماوەریان بە ئاگا بێتەوە، ئەوە فەرهەنگێکی تێکەڵێ ڕۆژهەڵاتی دەربەگی و بنەماڵەییە، کە دەبێ تاک لە پێناوی گشتدا بسوتێت. کە دەبێ تاک ببێتە رەبۆتێکی بێگیان و تەنها ئەرکی هەبێت.

لە کۆی ئەو بۆچونەی سەرەوە ئەوە دەستەبەر دەکرێت، کە زۆر ئاساییە لە شوێنێکی وەک باشووری کوردستان، کە ناویشی. حکومەتە، هێزە بزوێنەرەکانی دژ بە سەروەری یاسا بن بواری تاک نەدەن کە بە ئاگا بێت لە چۆنییەتی خەرجکردنی سامانی نیشتمانەکەی. فرە ڕۆشنە کە تاک ئەو جوانییە لەسەروەری یاسا نەبینێت و بە بەرچاوییەوە بەرپرسەکانی پارتیەکان ببینێت کە خاوەن سەرمایەن و ئازادییەکی ڕەهایان هەیە لە بە فیڕودانی سامانی کوردستان بۆ مانەوەی سەرۆک و حزب، نەک دروستکردنی ناسنامەی نەتەوایەتی. هەربۆیەش ئایندەی دروستکردنی نیشتمانێکی نەتەوەیی بە واتای مۆدێرن بەندە بەوەی کە یاسا چەند سەربەخۆیە و دامەزراوەکان کێ دەیانبات بەڕێوە، تاک چۆن خۆی پیناسە دەکات و لە چیدا خۆی دەبینێتەوە. ئەگەر گریمانەی ئەوەش گوڵبگرێت و دەوڵەتی کوردی دروست ببێت، ئەگەر یاسا سەروەر نەبێت، لە نیشتمانی وڵاتە عەرەبییەکان باشتر نابێت، کە دوای چل ساڵ پتر یەک لە دوای یەک لەماوەی شەش مانگدا هەرەسیان هێنا.

سەرچاوەکان:

٩-٤-٢٠١١ سوێد
/هەفتەنامەی هاوڵاتی ژمارە ٧٤٩ ی ٢٠١١/٧/١٧ سلێمانی
ئامادەکاری دۆسییە موحسین تالیب

سەرچاوەی سوێدی و ئینگلیزی

چین و چینەکان

• Crompton. R (2007). Class and stratification. Printed in Britain

دەلنتی: هاونیشتمانیبوون لە سەردەمی جهانگیریدا

• Delanty. G (2006). Medborgarskap i Globaliserings tid. Studentlitteratur: Lund

کۆمەڵگەیەک لەژێر گەمارۆدا

• Bauman ,Z (2004). Samhälle under belägring. Göteborg: Daildalos bokförlag
http://www.dn.se/nyheter/politik/maud-olofsson-talar-i-almedalen

Northous, G (2003). *Leadership Theory anda practic. London*: Sage Publication

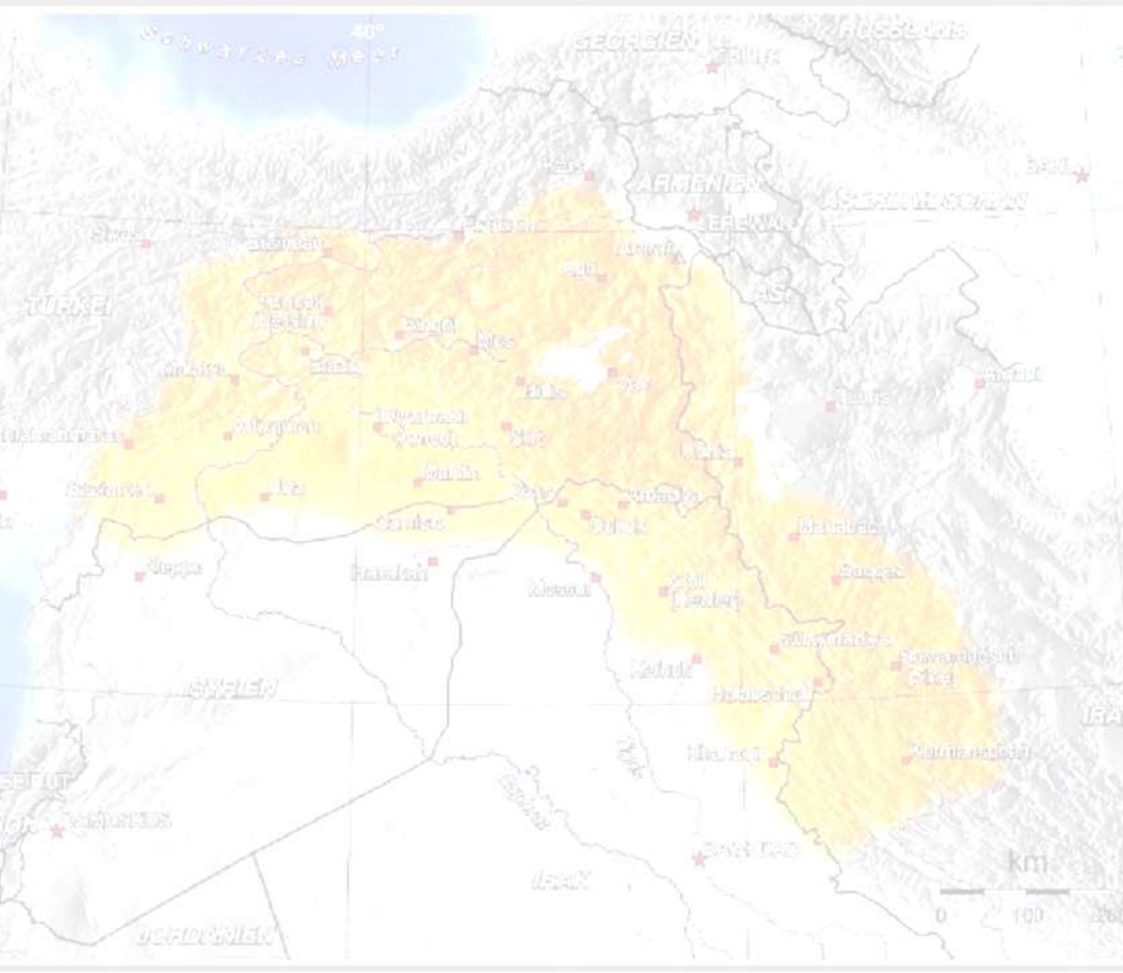
GEORGIEN
ARMENIEN
ERIWAN
TÜRKEI
Van
Mardin
SYRIEN
Kirkuk
IRAK
km
0
100

کورد وەک قەوارە

لــە نێــوان ئەگەری بــوونی نەتەوەیــەیی و هــۆز و بنەماڵەگەریدا

خوێندنەوەیەکی دەروونناسیانەی کۆمەڵایەتی بۆ

پەڕتووکی)بەراووردەکانی) لە نوسینی هاوڕێ باخەوان

٢٠١١-١١-٢٥ سوێد

دەستپێک

ئەگەر بــوونی نەتەوایــەتی نیشــتمانی لــە نێــو نــاخی زۆربــەی تاکەکانی گەلی کورد دا پێش هەموو شتێک نەبێت، کەسێتییان بە بەرژوەندییەکی گشتی هاوبەشەوە گرێ نەدرابێت، پێکەوە پێوەست نــەبێت، ئەوا نەتەوەیەک نیە ناوی کـورد بێت و وەک نەتــەوە پێناســەی بــۆ ناکرێت. ساناش نیە وەک نەتــەوە بە هەنـد وەربگیرێت و لە داهاتوودا تەماشای بکرێت. لێرەدا هــەرچی قوربـانیش درابێـت دەرژێتــە ســوودمەندی کــەناڵێکی تــرەوە کــە نابێتــە هــۆی خەمڵانــدن و ســازبوونی ناســنامەی نیشـتمانیی کوردییەوە. لــەم ڕۆژانــەدا بەرێکــەوت لەســەر کار کارمەنــدێکی هــاورێم لێپرســیم کــە کــورد بــە چزمــانێکی دە ئاخــەفێت، ژنــێکی فــارس یەکســەر ووتی زمانێـک نیـە نــاوی کوردی بێت، بەڵکو تــەنها زاراوەیەکی فارسییەو و کوردەکان هەر لە خۆیانەوە خۆیان جیا کردوەتەوە. منیش ووتم باشـە

من بە کوردی ڕستەیەک دەڵێم بزانم تێدەگەی؟ بێگومان تێنگەیشت. لە کۆتاییدا کەمن بۆم ڕونکردەوە کە فارس ڕۆژهەلاتی کوردستانیان داگیرکردوە، پەژیوان بووە و ووتی هەمووومان ئێرانین.

نەوشیروان موستەفا (کێشەی پارتی و یەکێتی، بروانە چاپی فینلەندا ١٩٩٥) بە ڕاشکاوی باسی ئەوە دەکات لەبەر ململانێی نیوان پارتی و یەکێتی ساڵی ١٩٩٥ پرۆژەی دروستکردنی دەوڵەتی کوردی کە لایەن فەرەنسا پێشنیارکرابوو، بووە قوربانیی کێشە نیوان پارتی و یەکێتی. ئەوە سەلماندنێکی ڕونە کە هێشتا گیانی نیشتمانی و نەتەوەیی لە ناو زلهێزترین کوردیدا دروست نەبووە و بەرژەوەندی بنەماڵ و ناوچە پێش هەموو شتێکە .

مەبەست لە هێنانەوەی ئەو نموونەیە ئەوەیە، کە لەبەر ئەوەی کەسێتی کوردستانی(نیشتمانی کوردستان) سەرەتای دروست بوونیەتی، هەنووز کەسێتی عێراقی، ئێرانی و سوریی لێمان نابێتەوە. هەرکاتێک کورد وەک نەتەوە توانی کۆقەوارەیەکی کوردی لە ڕوی دەروونی و کۆمەلایەتییەوە بۆ خۆی دروستبکات و لە جیاتی ئەوەی بلی من خەڵکی یەکێک لەو وڵاتانەم، بلی خەلکی باشووری یان ڕۆژهەلاتی کوردستانم، ئەوسا ئەو ناسنامەیە پتر جێگەی خۆی دەگرێت و لە لە دەرەوەی ئایدیای تاک و کۆمەڵگەی کوردستان بە نیشتمانێکی کوردستان دێتە ناسین.

هێڵە سەرەکییەکانی پەڕاوی بەراووردەکان لە ڕووی نەتەوایەتی و قەوارەی نیشتمانی کوردستان ئەو دەردەخات:-

.1 کە کورد هێشتا نەتەوەییەکی هاوڕاو ئایدیایەکی نەتەوایەتی پتەوی لە سەر ئاستی میکرۆ و ماکرۆدا نیە، واتە هاندەرێکی ناسنامەی کە بەگشتی بلێت کوردم، نیشتمانم کوردستانە، نیە ئەگەر هەشبێت، لەرزۆک و شەرمنە. لە سەر ئاستی چەند تاکێک ئەو بۆچونە بە هێزە، بەلام بە گشتی هەروک نووسەر ئاماژەی پێداوە، ڤاریابڵی(هاندەری هۆز، بنەماڵە و ناوچە) زاڵە بەسەریدا. هەرکە هاندەری بنەماڵە بۆ نموونە کەوتە مەترسی. ئیدی ئەو تاکە دەبێتە ڕۆبۆتێکی بێ گیان و خۆی لە پێوەری ئەو بنەماڵەیدا، نەک نەتەوایەتیدا، دەدۆزێتەوە. ناسنامەی پانەندبوون بەو بنەماڵە یان ناوچەیە زۆر زاڵتر دەبێ. نموونە: بارزانی دووەم لە دوا کۆنگری حزبەکەیدا، هێندە بە شانازییەوەی باسی ژمارەی پیاوی بنەماڵەکەی دەکرد ئەوەندە قوربانی و کۆششی. ئەنداman و دۆستانی پارتەکەی بەرزڕانەگرت، ناسنامەی بنەماڵە بارزانی پتر زاڵ بوو بەسەر هزریدا .

.2 بەرهەمی بەراووردەکانی نووسەر باخەوان، ئەوە دەخاتە ڕوو کە چۆن نیشتمانی نەتەوە و ناسنامە دەبێ بەکار بێت و ئەو هێما و بنچینانەن کامانەن کە پێتڤێ بۆ ئەوەی کۆمەڵێک یان گردبوونەوەیەکی کۆمەڵایەتی پێی بوترێت نەتەوە. بەراووردکردن لە ژیانی منداڵی و ئەو هۆزەی نووسەر پابەند و ئەندامە تێیدا، ئەو دەرهاوێشتە و ئەنجامگیرییەمان دەداتێ کە هەندێ خاڵی بنەڕتی هەن بۆ ئەوەی کۆمەڵێک مرۆڤ لە ژێر چەترێکی نەتەوایەتیدا ببستێتەوە، لەوانە زمان، ئابوری

هاوبـەش، جوگرافیـا، پرۆســە کۆمــەڵایەتییــەکان و لــە دوادا ئامانجی هاوبەش کە هیچ لە تاکی ئەو گردبوونە کۆمەلایەتیەدا پێشیلی نەکات.

.3 باخەوان لە سۆسیۆلۆژیایەکی سادەوە هاتووە باسی هۆز، بنەماڵـە و ناوچـە کوردنشـینەکان دەکـات، کـە چـۆن وەک درامایەک کێشـەکان تائێستا لە نێو هزریدا پاشکەوتکراون و نووســەریان گـەیاندوەتـە ئـەو دەرهاویشــتەیـە کـە هێشــتا دروســتبوونی گــەلێک بــە نــاوی کــوردەوە لــە ســەدەی بیستەهەمدا سەرەتای دروستبوونی نەتەوەیەکە ناوی کوردە. باخەوان ئۆستایانە باسی ئەوە دەکات کە هێشتا کێشە کورد نەبووەتە کێشەیەکی کەسێتی تاکی کورد و ببێتە هاندەرێک کە بـەرگری لـە کەسـێتی نیشـتمانی کـوردی خۆبکات. کێشـەکان هێشتا ململانێی مانەوە هێزی ئەو بنەماڵە و هۆزانەیە لە نێوان خۆیانـدا و ئامادەشــن کـە هـێزی دەرکی بۆخۆیـان دژی یـەکتر بەکاربـەرن. ئۆجـەلانیش لــە یــەکێک لــە ئاخافتنەکانیــدا دەربـارەی گیـانی نیشـتمانی کـوردی دەڵێ:" ئەگەر بـە پیـاوێکی کورد بلێیت تۆ نیشـتمانێکی سـەربەخۆت نیە هێند وەڕەس و توڕە نابێت، بەڵام کە جنێوێکت بە ژنەکەی یان بنەماڵەکەی دا ئیدا قیامەت دروست دەکا". فۆڵگەر و ستوتمان(بروانە Working thro conflict چاپی ئەمریکا ٢٠٠٦ لاپەرە ١٠٤ – ١١٠) ئەوە پشــت راســت دەکەنــەوە کــە کاتێــک گــرتنی دەسەلات نەک بەرژوەندی گشتی دەبێتە ئامانجی دوو لایەن، ئیدی دەرگای چارەسەر نامێنێ. ئەوە پێشەی هۆز، بنەماڵە و زلهێزەکە کوردیەکانی ئەمرۆشـە. هێنـانی سـوپای پاسـداران و سوپای عیراق لە سالانی نەوەدی سەدەی پێشوو، زیندوترین نموونەیە، بۆ سەلماندنی ئەوەی کە هێشتا گیانی نەتەوەیی یان نیشـتمانی کوردسـتانی ئـەو بچینـە فراوانـەی نیـە کـە جێگـەی

ئومێدی دامەزراندنی نیشتمانێکی سەربەخۆی بەناوی کوردستانەوە تیابیت. تەنانەت هێزێکی وەک پککەش هێندە بایەخ بە سەرۆکی و لۆگۆی خۆی دەدات، ئاڵای کوردستان هەڵناکات. هەروەها شێوازە سۆزادرییەکە زاڵە بەسەر زانستیەکەدا لەمەڕ دۆزی نەتەوایەتییەوە .

.4 نووسەر پێبزانێ یان نەزانێ، پەنجەی خستوەتە سەرناسنامەی ئەو هێزە بزوێنەرانە کە کاریان بۆ پەروەردەی نەتەوایەتی نەکردووە، شەڕی مەلایی-جەلالی، هۆزەکانی بادینان-سۆران و ناوچەگەرایی، بە شێوەی سۆز باسی ئەو ئاستی پشکەوتنی کۆمەڵگەی کوردی کردووە. لە ڕاپۆرتی سەرکردایەتی کاتی پدکدا، ئەوە بەڕاشکراوی باسکراوە کە فاکتەرێکی دارمانی بزوتنەوەی ئەیلول، زاڵبوونی گیانی دەرەبەگایەتی بوو(بروانە راپۆرتی هەڵسەنگاندنی شۆرشی ئەیلول ١٩٧٦لا ١٤ تا ١٥) ئەو لەشکرەی کە پارتی دروستی کردبوو لە دەربەگ و کۆلاک پێکهاتبوو، بەرژوەندی تایبەت و تەسک، نەک نیشتمانی زاڵبوو بەسەریاندا. لێرەدا شایەنی ئەوەیە کە سووتاندنی جامانەی سوور چکاردانەوەیەکی هەبوو لە لە لایەن سەرۆکی هەرێمەوە لە کاتی خۆپیشاندانەکانی شوباتی ٢٠١١ لە شاری سلێمانی. هەرچەندە ڕژێمی داگیرکەری عیراق هەشت هەزار بەرزانی پتر کوشت، هەرچەندە هێشتا هەندێ ناوچەی باشووری کوردستان نە گەڕاونەتەوە سەر ئەو پارچەیی نیشتیمان. ئەو دیاردانە هەمووی ئەو ئەگەرە پشتڕاست دەکەنەوە، وەک نووسەر دەڵێ، کە گیانی نەتەوایەتی ئەو نرخەی نیە لە ئاست گیانی بنەماڵەیی و ناوچەگەری. دیسان دەبێ هێزە ئاینیەکانیش بە نموونە بهێنینەوە، لە پرۆسەی شوومی ئەنفالدا سەرباری قوربانی گیانی، بە دەها مزگەوتی کورد وێران کران، بەڵام بە

گشتی نوێنەرەکانی ئاین، نەیانتوانی هەڵمەتێکی نەتەوایەتی بۆ سەرخستنی موسڵمانانی کورد لە نیشتمانێکی نەتەوەییدا دروست بکەن. تەنانەت وانەیەکیشیان لە کەسێکی وەک ئەردۆگان یان سوننیەکانی عێراق وەرنەگرت .

.5 هێزە بزوێنەرەکانی دی کۆمەڵگەی کوردیش(هێزی ئاین. سەرمایەدارەکان، دابونەریت، پارتییە سیاسیەکان و ڕێکخراوەکان) ئەو ڕۆڵە نەتەوایەتیەیان نەبینیوە لە پەروەردەکردنی گیانی نەتەوایەتی نیشتمانی کوردی لە نێو کۆمەڵگەی کوردیدا. زۆرجاریش وێنەی هێزی کۆلاک و نیمچە دەربەگ و تێکەڵەی بۆرژوا گەشەسەندنی سیستەمی ژیانی خەڵکیان لە قەوارەیەکی پاشکەوتوو هێشتووەتەوە. نووسەر ڕاشکاونە پشتگیری ئەو رایە و باسی ئەوە دەکات، کە پێش هەرەسی ١٩٧٤ و ئاشبەتاڵ، بزوتنەوەی ئەیلول ئەو سیما پێشکەوتووەی پێوە نەبووە، کە ژیانی ڕۆژانە خەڵک ئاسان و پێشبخات. باخەوان کە ساڵی ١٩٨٦ سەردانی گوندەکانی بناری شارەزوور دەکات، هەمان وێنەو ستروکتوری پاشکەوتوو دەبینێ لە نەبوونی ئاوەڕۆ و شوێنی خۆشۆشتن(بروانە باخەوان، بەراوردەکان لا ٧-٨ ساڵی ٢٠٠٩). ئەو باسەی هاوڕێ باخەوان ئەوەم بیر دەخاتەوە کە دوای بیست سال کەسەردانی بیارەم کرد، لەو خانەقا گەورەیە، هیچ گۆڕانکارییەک نەهاتبوو بە نۆژەنکردنەوە خانو و ئاوەڕۆ، هەرچەندە بۆ نموونە چەند هێزێکی کوردی لەوێ ماوەیەکی زۆر دەسەلاتداربوون. تەنانە لە زۆر شوێندا لە باتی دروستکردنی پردێک، هەمان داری کۆن داناربوو کە لە منداڵی بینیومە. لەڕوی فەرهەنگی نەتەوایەتیشەوە، هێندەی گیانی ئاینی و حزبایەتی زاڵە، کەم کەس باسی نەتەوایەتی و نیشتمانی کوردی دەکا. لە بلاوکراوەیەکی کۆمەڵەی ڕەنجدەران

کوردستاندا(بروانە چاپی ١٩٨٣ لا ٩-١٧)، تێشک لە سەر ئەوە دانراوە کە بۆژوای کورد و سەرمایەدارەکان، بە گشتی ئەو هەستە نیشتمانی و نەتەوایەتییەیان تیا نیە، وەک هاوڵەکانیان لە عەرەب و فارس و تورک. بەپێچەوانەوە لەباتی دروستکردنی و پتەوکردنی سەرمایەی نیشتمانی کوردستان، بازارەکانی ئەوانیان ئاوەدان کردوەتەوە و پێکەوەلکاندنی ئەو پارچەی کوردستان بە عێراق داگیرکەرەوە چڕتر کردوە، ئەوان گوێ بەوە نادەن ئەگەر بۆ نموونە خانوێک لە هەولێر یان سلێمانی عەرەبێک بیکڕێت، قازانج لای ئەوان مەبەستە، نە کوردستانیەت .

.6 سیستبوون و نەبوونی گیانی نەتەوەیی نیشتمانی، وەک نووسەر باسی دەکات، لانەسازی و سروشتیشی.گرتووەتەوە. کاریگەری لەسەر ڕێزگرتن و بەرزنرخاندنی سامانی نەتەوەییشی دانـاوە. کوردستان پڕە لە بەرد و دار جوان(نووسەر باسی بەردەکانی گەرەکی مەڵکەندی دەکا لە شاری سلیمانی)، بەلام بازرگانە کوردەکان هێندە گیانی نەتەوەییان نزمە، لە تورکیا یان ئێران بەرد دەهێنن..

.7 کێشەی ڕەفتار و هەڵسوکەوت لە نێوان توێژەکانی کۆمەڵگەدا، لە نێوان مامۆستا و خوێندکاردا، دیسان هەمان بێ ڕەنگی گیانی نەتەوایەتی پێوە دیارە. کە مامۆستایەک لە خوێندکار دەدات و دەیترسێنێت، ئەو ئەنجامە نیشان دەدات، کە ئەو هیزانەی کۆمەڵگەی کورد دەبەن بەڕێوە، هێزێکی بنەماڵەیی و پاشکەوتووی سەردەمی پێشوون و هەمان زمانی تۆقاندن بە کاردەهێنن، کە هی سەردەمی دەربەگایەتی و بنەماڵگەری کۆچبەرانەن. ئەی وەک نووسەر دەڵێ لێدانی خوێندکاران بە تەمەتەمەی(نوکی ئاسنین) مزراح لەسەر خوێندن ئەوە ناسەلمێنێت؟(بروانە هەمان سەرچاوە لا ١٩-

٢٠). من خۆم چەند جارێکی مامۆستا لە پۆلی یەکەمی سەرەتایی بە دارهەندێ جاریش بە زلە لێیداوم .

هەڵسەنگاندن و دەرئەنجام

زانستی دەروونناسی کۆمەڵگە، ئەو زانستەیە کە پێوەندی نێوان کەسەکان وکۆمەڵگە، نێوان کۆمەڵگە و کەسەکان شرۆڤە دەکات، یۆنسۆن.(٢٠٠٥ لا ١٣-١٩). زانستێکە ئەو میتودانە بەکاردهێنێت بۆ تێگەیشتن لەو پرۆسە دینامیکیەی نێوان تاک و کۆمەڵگە و دۆزینەوەی سەرچاوەی ئەو دیاردە و گۆڕانکاریانەی کە کۆمەڵگەو تاک بە ناویدا تێ دەپەڕن. هەروەها کاریگەری هەردووکیان(کۆمەڵگەو تاک) لەسەر یەکتر. لە پەرتوکی بەراووردەکانی (باخەوان)دا، ئەو کاریگەریەش بەڕونی دیارە، لەلایەک کۆمەڵگەی کورد کۆمەڵگەیەکی پەڕتەوازە و پاشکەوتووە، پێوەرەکانی خێل و بنەماڵە و..هتد باڵا دەستە .

لەلایکی تریشەوە نووسەر توانیویەتی ئەو کاریگەرییەی پێوەندییەکانی کۆمەڵگەی کوردی لەسەر تاک بخاتە بەردەم خوێنەر، کە تا چئاراستەیەک هێزەکانی توانیویانە ئەو تاکە پێشبخەن و تاکیش چیکردوە، چلەڕوی ڕابەری یان زانست و زانینەوە. بەرهەمی بەراووردەکانی بەرهەمێکی سادەیە، بەلام ئاوێنەیەکە کە گەنجینەیەکی سۆسیۆلۆژی لە خۆ گرتووە کە دەکرێت لە دوارۆژدا دەوڵەمەندتر بکرێت. نووسەر توانیویەتی ئاستی پشکەوتنی کۆمەڵگەی کوردی بەرجەستە بکات و بوێرانە باسی ئەو کەموکوڕیانە بکات کە کۆمەڵگە و تاک و هێزەکانی پێوەی بریندارن و کلیکی ئەوە بداتە دەست

خۆێنـەر کـە بـۆچی هێشـتا سـەرەتای دروسـتبوونی نیشـتمانی نەتـەوەیی گـەلی کـورد هێنـدە دواکـەوت و کاری بـۆ ناکرێـت. باخــەوان لــەم بەرهەمــدا پرســێکی گرنــگ دەخاتــە بــەردەم گەلەکـەی: ئایا نەتەوەیـەک دروسـتبووە و هـەیـە بـە نـاوی کورد؟ ئەو هێزە بزوینەرە خۆماڵیانەی کە هەن بۆ کاریان و کارناکەن بۆ ئەو دۆزە، دۆزی دروسکردنی نیشتمانێکی کورد؟

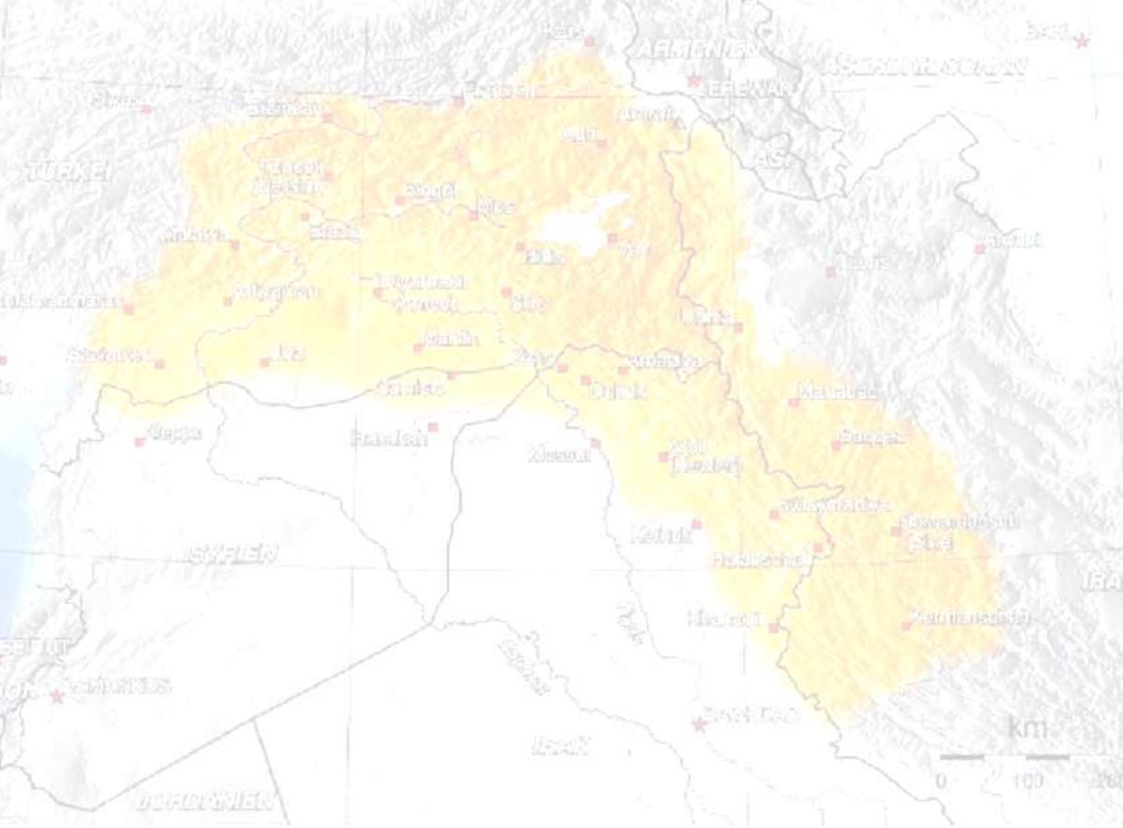

سەرچاوەکان

- هاوڕی باخەوان (٢٠٠٩) بەراووردەکانی ژیان. تۆڕی ئنتەرنێت: http://www.bakhawan.com/hawdocs/bj.pdf

- نەوشیروان موستەفا. (١٩٩٥). کێشەی پارتی و یەکێتی. ئامادەکردنی لوقمان عەلی، هانکۆ- فینلاند

- ڕاپۆرتی سەرکردایەتی کاتی پدک. (١٩٧٦). ڕێبازی بزوتنەوەی ئازادیخوازی کورد. چاپکراوکانی پارتی

- کۆمەڵەی ڕەنجدەرانی کوردستان(١٩٨٣).عێراقچیەتی داگیرکەرو بۆرژوازی کوردستان، کوردستانی بوونی کرێکاران و ڕەنجدەران. تۆڕی ئنتەرنێت : http://en.calameo.com/read/00074730897290329l959

- ئاسۆ بیارەیی (٢٠٠٩). چەند شارۆیەک لە نێو لاپەرەکانی شۆڕشی ئەیلولدا. تۆڕی ئنتەرنێت : http://emrro.com/cendsharoyek.htm

سەرچاوەی ئینگلیزی: کارکردن لە نێو کێشەکان، ستراتیژی لە پێوەندییەکانی، پیر، ڕێکخستن.

Folger, Poole&K. Stuman.(2009). Working Through Conflik, strategies for relationships, group an organisation. Printet: Unite Stat of America

سەرچاوەی سوێدی: دەروناسی کۆمەڵگە، بیردۆزی مۆدێرن و هەڵوێست. یۆنسۆن. شاری لوند: وێژەی خوێندکاران

Johansson T (2006). Socialpsykologi, moderna teorier och perspektiv. Lund: Studentl

دروستکردنی وڵاتی عێراق لەلایەن ئینگلیز و فەرەنسا پێش 80 ساڵ، گەورەترین زیانی بە گەلانی عێراق گەیاندوە، لە کورد و عەرەب و نەتەوەکانی تر، بەڵکو ئاڵۆزترین خاڵی دووبەرەکی و کیشەی ناوچەکەیە.

مێژووی لکاندنی باشووری کوردستان بەخاکی عروبەوە ئەوەی سەلماندوە، کە نە کورد برای عەرەبە و نە عەرەبیش چارەی کوردی دەوێت، نەوەکو گەلێکی سەربەخۆش سەیری دەکات. لەبەر ئەوەی عەرەب نەتەوەی سەردەستە و خۆی بە کوێخای دەزانێت، بە چاوێکی سوکەوە سەیری گەلانی دی دەکات .

هەڵوەشاندنەوەی عیراق قازانجی نەک هەر کوردە، بە ڵکو نەتەوەکانی تریشە، کە ئاخەنراونەتە ناو سنوورێکی خوێناوییەوە.

لە بەر ئەوەی نەتەوەی عەرەب کۆڵۆنیالستە، سروشتییە کە خەمی یەکگرتوویی ئەو قەوارەیە بخوات، خاکی عێراقیش بەبەشێکی ئومەی عەرەب بزانێت. لە ژێر هەزارەها بیانو، پیلان بگێڕێت بۆ نەتەوەکانی ترد و تە عەرییبیان بکات.

نەتەوەکانی ناو سۆڤیەتی جاران، نەتەوەی ڕوسیان بە داگیرکەر دەزانی، بۆیە ساڵی نەوەدەکان بە جاری هەڵوەشاندنەوەی ئەو یەکگرتنە، هەر یەکەیان خۆی سەربەخۆکرد و جیابوونەوە،. هەمان پرۆسە لە کۆماری یۆگوسلاڤیا ڕویدا و هەر حەوت کۆمارەکە لە وڵاتی دایک کەرت بوون، هەرچەندە بە شەڕێکی خوێناوی کۆتایی هات.

سەیر ئەوەبوو ئەو نەتەوانە برایەتییان لە ناو یەکتردا، لە ئێمەی کورد وعەرەب خۆشتربوو، بەڵام لە بەر ئەوەی شوورەوی لە سەربنەمای ئارەزوومەندانە دروست نەبوو بوو، دوای حەفتا ساڵ، پەڕەوازەبوو.

ئێمە و عەرەب لە عێراقدا، تەنها ئاین پێکەوە گرێمان دەدات، ئەویش بە فتوحات و زۆری شمشێر، ئەگینا عەرەب بە قێزەوە سەیری نەتەوەکانی تری کردووە.

هەروەک چۆن نەتەوەی ڕوس، حەفتا ساڵ زیاتر، کۆمونیزمی بۆ دەمکوت کردنی نەتەوەکانی ناو شوورەوی بەکاردەهێنا، بە هەمان شێوە، شۆڤێنیستە عەرەبەکانیش، ئیسلام کوشندەترین چەکی دەستیانە، بەڵکو گەورەترین هۆکاری دواکەوتنی ئەو نەتەوانەشە کە لە ژێر چەپۆکیدا دەناڵێنن دەکەوێتە ئەستۆی.

من لێرەدا باسی کورد لە باشووری کوردستاندا دەکەم ، کە عەرەب یەک برگە ئازادی پێ ڕەوا نابینێت، ڕۆژانە عەرەب بە هەموو مەزهەبەکانییەوە هێرش دەکەنە سەرکورد و بە جیاخوازی تاوانباری دەکەن.

لە سەر ڕۆشنایی ئەو فاکتەرانە و کۆمەڵێک ڕاستی تر، کە باس و لێکۆڵینەوەی قوڵتری پێویستە، هەڵوەشاندنەوەی عیراق نەک تەنها قازانجی بۆ گەلانی عیراق هەیە، بەڵکو گەورەترین سوود بەمیللەتانی تر دەگەێنێت، چونکە زۆربەی وڵاتانی ئەم ناوچەیە لە سەر بنەمای کوشتن و بڕین پێکەوە نراون، تا ڕۆژێک زۆتر هەڵوەشێنرێنەوە درەنگە.

کە عیراق هەڵوەشایەوە، سنوور جیاکرایەوە، نەتەوەکان سەربەخۆیی خۆیان وەرگرت، ئەوسا پێوەندییەکە دەبێتە

دۆستایەتی و لە سەربناغەی دیموکراتی و ڕێزگۆڕینەوە شێوازی سروشتی خۆی وەردەگرێ،و سوکایەتی نامێنێت.

نموونەی بارودۆخی ئیمڕۆی عێراق شایەتی ئەو ڕاستیانەن. کە کورد وەکو نەتەوەیەکی ژێردەست، بەجارێ سەربەخۆیی، زۆربەی کێشەکانی لە گەڵ عەرەب بن بڕدەکات و دەکەوێتە کارکردن بۆ پێشکەوتنی خۆی. ئەوسا چێژی دراوسێیەتی تامێکی تردەدات.

بوونی ووتاری یەکگرتووی کورد و سەرکردەی بوێر، پرۆسەی ئازادی کوردستان پێشتر دەخات و تەمەنی ژێردەستەیی دەنێتە چاڵ. بۆیە دەبێت کورد ڕابەری ئەم هەڵوەشاندنەوەیە بکات و گوێ نەداتە هەڕەشەی داگیرکەران، کە هێشتا عێراقیان بۆ پێکەوە نابەسترێتەوە، چونکە کورد ئەم جارە ، هێزێکی پتە و ناسراوی سەر زەوی ئەم کارەیە. لێرەدا کەواتە کورد کلیلی ئەو هەڵوەشاندنەوەی لە دەستدایە. چونکە بێ کورد داگیرکەران هیچیان پێناکرێت، دەبا ماڵی خۆمان یەک بخەین و پێکەوە بڵێین:

بەڵێ بۆ هەڵوەشاندنەوەی عیراق

بەڵێ بۆ سەربەخۆیی کوردستان!

ئەم بابەتە لە هەفتەنامەی هاوڵاتی ژمارە ٧٩٦ ساڵی ٢٠١٢ بلاوکراوەتە.

تێبینی/سوود له بابەتی ئەم سایتانە وەرگیراوە

1-http://www.manifest.se/forlaget/fredsbomber/fredsbomber.html

2-http://www.sallskapet.org/bull/bull12003/4.html

-3صوت الشعب - العـدد 228 [الاربعاء، 7 أفريل 2004]

-4النظـام العـربي: بـين الاسـتقالة أو اسـتعادة الثقـة-غسـان الإمـــــام-http://www.asharqalawsat.com/leader.asp?section=3&article=298477&issue=9660

ڕێککەوتنی ستراتیژی(نێوان پارتی و یەکێتی)

لە ژێر بەزەیی کارتێلێکی فرەلایەندا

دیدو بۆچونی زانستی

لە هەفتەنامەی هاولاتی بڵاوکراوەتەوە

سوێد ١٩-٩-٢٠١١

کارتێل(پەیمانی هاوکاری نا یاسایی)* ئەو ڕێککەوتنە فرەلایەنەیە کە لە نێوان کۆمەڵێك کۆمپانیای و کارگە پێک دێت بۆ شکاندن و وەلانانی بازاڕی لایەنی سێیەم کە دەخوازێت پێشبڕکێی نرخەکان بکات. لە ڕێگەی کارتێلەوە ئەو کۆمپانیانەی کە بەشداران لە نێو کارتێلێک دەتوانن بازارەکان لە نێوان خۆیاندا بەشبکەن و یاری بەنرخەکانی بکەن. هەروەها دەتوانن قەیرانی ئابوری بسازێنن و مۆنۆپۆڵی بازارەکان بکەن (بروانە لینکی هاوپێچ، وێکیپێدیا، ٢٠١١/٩/١٩).

ڕێککەوتنی ستراتیژی نێوان پارتی و یەکێتی لە کۆتایی ساڵەکانی نەوەدی سەدەی پێشودا، دوای شەڕێکی خوێناوی و بە کوشتدانی سەدەها هاونیشتمانی کورد وتێکدانی ژینگەی هەمەلایەنی باشووری کوردستان، هەروەها ئاوارەبوونی سەدەها تر، هەردوو هێز کە سەرچاوەی شەڕەکەیان کە شەڕی دوو لایەن بوو لە سەر دەست بەسەرگرتنی سامانی

باشووردا، نەک چارەسەری دۆزە چارەنووسازەکانی، هەردوو لایەن، بە سەرپەرشتی ئەمریکا و هاوپەیمانانی شەری کەنداو، ڕێککەوتننامەیەکی ستراتیژییان مۆرکرد و هاوکۆکییەک لە سەرخانی(مەبەست لەسەر ئاستی سەرکردیەتی) هەردوو لایەن، نەک لە سەر ئاستی جەماوەری هاتە کایەوە. هەردوو پارت لە سەر کۆمەڵێک خاڵ تەبا بوون. لەوانە ناوچەی سیاسی و ئابوری تایبەت، سۆران و بادینان. لە بەشە ئابوری و سەرمایەکدا تاڕادەیەکی باش لە دابەشکردنی بودجەی هەرێمی کوردستان کە لە ١٧% داهاتی عێراقە، لە نێوان هەردووکیاندا بێ دەنگ بەشکرا. بوارەکانی دی وەک یەکگرتنەوەی پێشمەرگەو هەندێ باری تر، هێشتا بەدەست دەسەلاتی دوو هەرێمی ڕەنگ جیاوازەوە دەناڵێنن.

لەڕوی زانستی، سیاسی و ئابوریشەوە، ئەگەر دەرهاوێشتە و ئەنجامگیری ئەو ڕێککەوتنە ستراێژییە خوێندنەوەیەکی بابەتیانەی بۆ بکرێت، لە کارتێلێک(لە هاوکۆکییەکی نایاسایی) زیاتر تێپەڕ ناکات، چونکە دوارۆژ و چارەنووسی باشووری کوردستانی خستوەتە بەر هاوکێشەیەکی مەترسیدارەوە، لەو مەترسیانە:

●دابەشکردنی سامانی نەتەوەیی و داهاتەکەی لە نێوان دوو هێزی نەیار، کە دوورنیە بە هەڵوشاندنەوەی، ئاگری شەڕی دانەگیرسێتەوە، چونکە پێوەندی سەرمایە و قازانج زاڵ بەسەریدا. هەروەها کە ئاستی کێبڕکێی وەرگرت و لایەنێک پۆست یان سەرمایەی لەوی دی پتر بەرکەوت، تای تەرازووەکان تێکدەچێت.

●ئەو ڕێککەوتنە کۆمەڵێک سەرمایەداری سەربە پارتیەکانی دروستکردوە ، کەوا دەکات بەرژوەندیە تایبەتیەکان زاڵ بن

بەسەر بەرژوەندی گشتیدا و هەرێکە و لایەنێ هەوڵدەدات لایەنی لاواز بخاتە ژێر ڕکیفی خۆیەوە.

•دابەشکردنی سامانی سیاسی نەتەوەیی لەژێر بەزەیی کارتێلی نێوان دوو نەیار، واتە قوتدانی لایەنی سیاسی گچکە، کە لە پرۆسەی هەڵبژاردندا کارا دەبن، ئەگەر ئەو کارتێلە نەبێت. بۆ نموونە حزبی شیوعی، سوشیالسیت..هتد

•دەست بەسەراگرتنی بازاری کوردستان و لەو ڕێگەیەوە کۆنترۆلکردنی ژیانی هاونیشتمانی کورد، کە ئەمڕۆ بێ دەسەلاتە، کە دەبێتە هۆی بەستنەوەی دەروازە سەرکییەکانی ژیان بەرامبەری..

•پەراوێزکردنی ئەو کۆمپانیا نوێیانە کە لە دایک دەبن و پشکی پارتییەکانی تێدا نیە. یان قورخکردن و خنکاندنی هەموو هێزێکی نوێی سیاسی کە لە دایک دەبێ، بۆ نموونە گۆڕان، پارتی چەپ، پارتی کار و لایەنی ئیسلامیش..

•مانەوەی ئەو دوو هێزە کۆنخوازە وەک دوو زلهێزی داسەپاو و ئاستەنگ لە بەردەم گەشەکردنی هەمەلایەنەی کۆمەڵگە. سروشتییە بۆ مانەوەی دەستکەوتەکانیان هەموو شێوازێکی توند، فاشی و دیکتاتۆری بە کاردەهێنن، بۆ نموونە کوشتنی منداڵانی کوردستان لە خۆپیشاندەکانی ١٧ ی شوبات.

•ئاشکرا نەبوونی سەرچاوەی دەوڵەمەند بوونی سەرمایەدارانی ئەو دوو پارتە، کە ئەمڕۆ ئاسان نیە بزانرێت چون بودجەی هەرێمی کوردستان لە نێوان خۆیان دابەشدەکەن.

•گەورەترین مەترسی ئەوکارتێلەی نێوان پارتی یەکیتی ئەوەیە کە هوشیاری سیاسی نەتەوایەتی لە باشووری کوردستان زۆر لاواز کردوە و تاک و کۆمەڵگەی لەو پرسە چارەنووسازانە

دوور خستوەتەوە کە پێوەندی ڕاستەوخۆی بە ژیانی داهاتوویانەوە هەیە، لەوانە سەربەخۆیی کوردستان، کەسێتی سەربەخۆ، دیموکراتی، هەڵبژاردن، سەروەری یاسا و ئفلیجکردنی دامەزراوەی مۆدیرنی شارەستانی(مەدەنی) کە بڕبڕەی پشتی پێشەوەچونی کۆمەڵگەیە.

لەو مەترسییانەی دەرهاویشتە ترسناکەکانی کارتێل (ڕێککەوتنی نایاسایی) دەردەکەوێت، کە ئەو ڕێککەوتنەی نێوان پارتی و یەکێتی کە بە ڕێککەوتنی ستراتیژی ناسراوە، لە دابەشکردن و دەسخەڕوییکردنی پرۆسەی دیموکراتی لە باشووری کوردستان پتر تێپەڕناکات. چونکە هێشتا دوو ناوچەی کارگێڕی و بەڕێوەبەرایەتی هەیە، دوو هێزی پێشمەرگە، دوو بازاری جیاواز، دوو دەزگای ئاسایش(زانیاری و پاراستن) و ئاکاری جیاواز لە کارکردن هەیە. کەواتە ئەو ڕێککەوتنە پەردەیەکە، کارتێکە بۆ شاردنەوەی ئەو ناکۆکیە مێژوویەی کە لە نێوان، دوو هێزی بادینان و سۆران، دوو بنەماڵە نەیار. ستراتیژی ئەو ڕێککەوتنە فرِی بە یەکگرتنەوەی ماڵی کورد نیە، چونکە هاولاتی بە پێچەوانە هەست دەکات، نێوان سلێمانی و دهۆک و هەولێر وەک سێ یەکەی جیاوازە، ئەوەی لە سلیمانی برەوەی هەیە، لە هەولیر بێ نرخە. بە پێچەوانەشەوە. ئەو کارتێلە نارەوایە تەنانەت ڕەوندی کوردیشی- لە دەرەوەی کوردستان دابەشکردوە و خەڵکانی بێلایەن و ڕەخنەگری پەراوێزکردوە و وەک نەیار سەیریان دەکرێت. ئەو کارتێلە ووزەی لە ڕەوتی هوشیارکردنەوەی کۆمەڵگە بڕیوە.

لەبەر ئەوەی هێڵە سەرەکییەکانی ئەو ڕێککەوتنە ستراتیژییە ڕون و ئاشکرا نیە، کارتێلە، هاولاتی باشووری کوردستان سەری لێشواوە و تا ڕادەیەکی باش مافەکانی خۆی لێونە، چونکە ئەگەر هاولاتی لە باشووری کوردستان مافەکانی خۆی بزانیبایە، ئاستی داواکانی لە حکومەت بڵندتر دەبوون و داخوازی زیاتری خواست دەکرد(بروانە نەجمیاس لا ٨ تا ٢١). کەواتە کەسێتی هاولاتی لە باشووری کوردستان لە سایەی کارتێلی ئەو دوو زلهێزەوە(بە تایبەتی پارتی کە بە تەمایە یەکێتیش بە هەموو شێوەیەک لاواز بکات)، پشێلکراوە و بوارەکانی گەشەکردنی هەمەلایەنی لە بەردەم بەربەستە. ئەو کارتێلە، هاولاتی کوردی تووشی سترێسێک(پسانێکی دەرونی)کردوە و بیزاری بەشێکە لە ژیانی رۆژانەی. دوورنیە ئەو بێزاریەش لە دوا ڕۆژێکی نزیکدا ببێتە هێزێکی هەرەوەزی و بە ڕوییاندا بتەقێتەوە، مەیدانی سەرای سلێمانی(حەڤدەی مانگی یەک ٢٠١١) باشترین نموونەی زیندوە کە دەبی هەردوو هێز بە هەندی وەرگرن. چونکە ئەو دوو هێزە دیسکۆسێک و ڕاستییەکیان(ریالێتی) بۆخۆیان دروستکردوە کە تەنها جێگەی بروای خۆیانە و بەس، نەک هاولاتی. چونکە لە سیستەمێکی نیمچە سەرمایەداری هەردوو لایەندا (پارتی و یەکیتی) هاولاتی لەسەر خاکی خۆی تووشی نامۆیی بووە،(بروانە لا ٢٦١ تا ٢٦٦ گیبن، میتودەکانی شارەستانی بوون، ٢٠٠٥).

پارتی و یەکێتی و تەنانەت هێزەکانی دیش، دەیانتوانی لە باتی ئەو کارتێلێە فرە لایەنە، سەکۆیەکی نەتەوەیی دیموکراتییان دروستکردایە کە ئاستی هوشیار هاوڵاتی و کۆمەڵگەی پێشخستایە. لە سەکۆیەکی دیموکراتی وادا هەموو هیزەکان بەوپەڕی وێردەوە ئازادانە بەرنامە و پرۆگرامی خۆیان بخستایەتە بەردەم هاولاتی، نەک هەوڵدان بۆ کۆیلەکردنی لە ڕێگەی کارتێلێکی واوە..

سەرچاوەکان

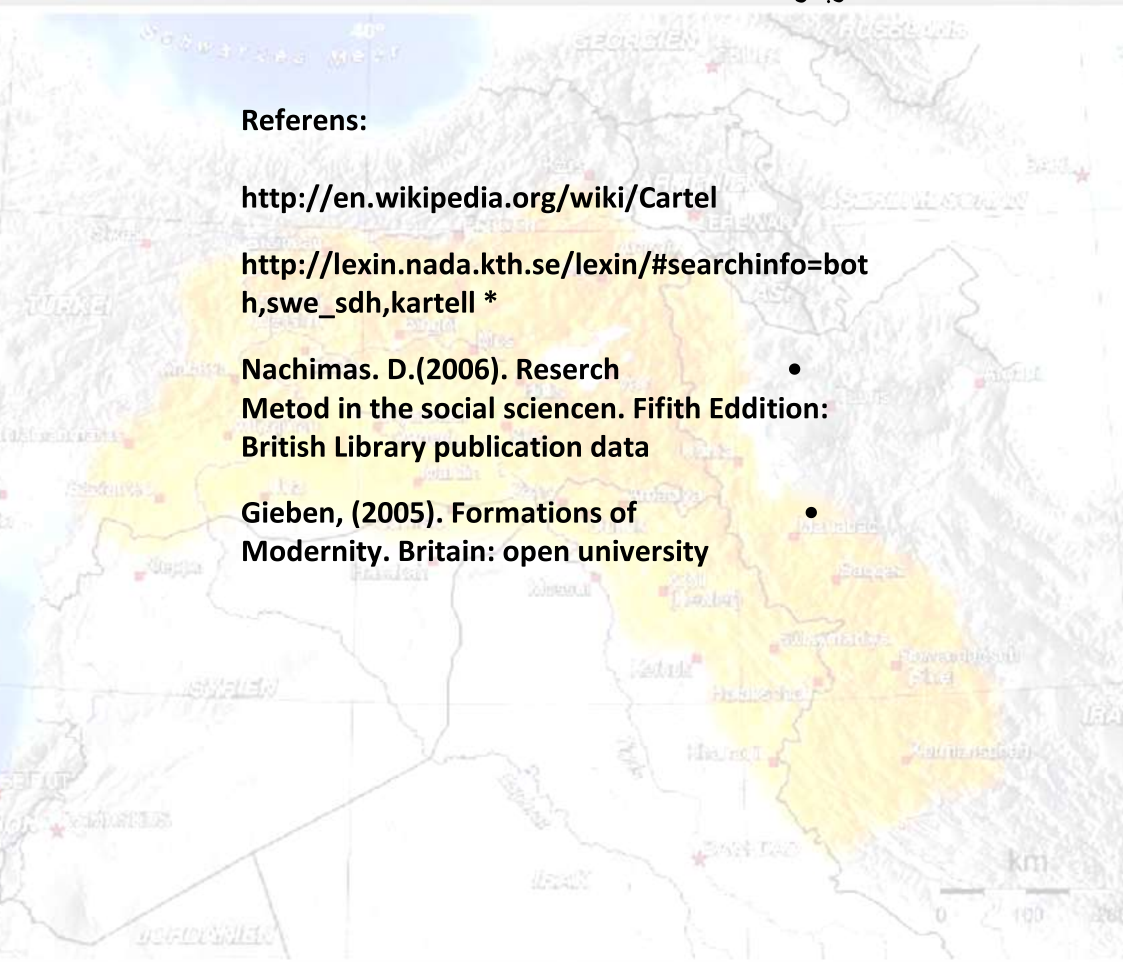

Referens:

http://en.wikipedia.org/wiki/Cartel

http://lexin.nada.kth.se/lexin/#searchinfo=both,swe_sdh,kartell *

- **Nachimas. D.(2006). Reserch Metod in the social sciencen. Fifith Eddition: British Library publication data**
- **Gieben, (2005). Formations of Modernity. Britain: open university**

گەنجی سەردەست و بندەست

بەرهەمی پارتیزەکردنی کەسێتی

لە زانستی دەروونناسی کۆمەلگەوە

لە هەفتەنامەی هاولاتی بلاوکراوەتەوە

٢٠-١٠-٢٠١١ سوێد

بەدواداچوونی زانستی

گەنجان ئەو توێژەن کە ئەرکی پێشبردن و نۆژەنکردنەوەی کۆمەڵگەیان لە ئەستۆدایە و بەرپرسن لەو گەشەکردنەی کە هاوڵاتی نیشتمانێک، بە گشتی چاوەڕێی دەکات. پارتیزەکردنی گەنجەکان لە سەرەتای پێکهاتنی کەسێتیان لە باشووری کوردستان و کردنیان بە ڕەبووتی بێگیانی پارت و ڕێکخراوە داخراوە و بنەماڵییەکان، نە شارەستانی و سەروەرەکان، کۆمەڵێک زیانی هەنوکی و درێژخایەنیان پێ دەگەیێنێت و لە ئاسۆی بیری ئازاد و گەشەی هەمە لایەندا ڕاگیر و قەتیسیان دەکات. ئەگەر وەستانێك لە سەر هەڵسەنگاندنی گەنجانی دوای ڕاپەڕینی ١٩٩١ بکەین، دەبینین زۆربەی گەنجان یان هەرهیچ نەبێت، ئەو گەنجانەی کە کراوتەنە ئامێر دەستی پارتی و ڕێکخراوەکان، بێجگە گیانێکی پارتییانە(حزبیانە) هیچی تریان پێ نیە زۆرجاریش دنیای دەروەیان لێوونە. ئەو نزیکبوونەوە گیانیە لە پارت و ڕێکخراوەکان، بڕوایی بە جیهانی دەروەی لێ زەت کردوون و تەنها ئەو ڕاستیە دەبینن کە لەسەری ڕاهێنراون، مەبەست پێناسەی پارتییەکان.

زۆرجاریش پیوەندییەکە هێندە گیانی و پتەوە کەوەک تراوما لێهاتووە و ووزەی پێشکەوتنی لێ بڕیون.

ئەگەر لەو گەنجانەوە دەست پێکەین کە ڕەوندن و هەندێکێشیان شانسی. ئەوەیان هەیە لە وڵاتێکی وەک سوێد پێشکەون، هێشتا بەدەست نە خۆشی حزبەوە دەناڵێنن و بە گشتی لە ژیانی ڕۆژانەی ئەو وڵاتە گەلێک پاشکەوتوون. پاشکەوتنەکە بەوەش ناوەستێت، بەڵکو هەندێکیان هەرچەندە بڕوانامەی زانکو و ئەکادیمین، ئاستی ڕۆشنبیر و بیرکردنەوەیان لە ئەندامی دەستەیەکی ئاینی دەچێن کە سەدەها ساڵ کۆن بێت. لێرەدا دیسان ئەو هێزە بزوێنەرانە بەرپرسن کە ژیانی خەڵکیان پارتیزە و قۆرخکردوە. بوونی دەزگای پارتییەکان لە خوێندگاکان، دامەزراوە و فەرمانگەکان، تێکەڵکردنیان بە دنیای سیاسەت لە منداڵییەوە، لە ڕێگەی هاندان و قوتکردنەوەی هێمای بنەماڵە و تایفەکان و سەرۆکی پارتییەکان بەنموونە، ڕێگەی سەروەری بیرکردنەوەی لەو گەنجانە بلۆک و چەپاندوە، ئەو گەنجانە بێجگە کۆدی حزب و پارتییەکانی چیدی نازانن، تەنانەت هەندێکیان لە گەنجانی وڵاتێکی وەک ئەفگانستان و سۆماڵیش پاشکەوتووترن.

فاکتەرێک یان هاندەرێکی دیش لە بەردەم گەنجانی ڕەوندی کورد ئەوەیە. نەبوونی سەنتەری سەربەخۆ کە گەنج ڕوی تێبکات و لەو ڕێگەوە هەر نەبێ خۆی بە شارەستانییەت ئاشنا بکا. ئەو کۆمەڵە و ڕێکخراوانەش کە هەن زۆربەیان، ئەگەر هەموویان نەبێت ماڵی پارت و لایەنەکانن. لە بیرکردنەوە و چالاکی ئابوریشدا، ئەو گەنجانە سەرمایەی پارتییەکان، نەک خۆیان. بە سامان تر دەکەن. پارتیزەکردن هەموو

دەروازەیەکی لێ داخستوون و زۆربەیان کاری پیتزا و چێشتخانەکان بەرەش دەبەنە سەر .

لە باشووری کوردستان، بگرە کارەساتە دەروونی و کۆمەلایەتییەکە مەزنتر و دیارترە، چونکە بژێوی ئابوری ڕاستەوخۆ لە گەنجینەی پارتییەکانەوە بەکار دەبرێت و دەدرێت. نەک تەنها گەنج بەڵکو تەواوی جومگەکانی کۆمەڵگە ئەو داهێنانەی لێ زەوتکراوە کە بۆنێ نوێکار و گۆڕانی لیوە بێت .

دیاردەی پارتیزەکردن، بەتایبەتی گەنجان کۆمەڵێک خاڵی نەرێتی بە دوای خۆدا دەرهاویشتە دەکات: .

•کوشتنی داهێنان و کازێوەی بیرکردنەوەی هەمەلایەنە و ڕەنگاو ڕەنگ، ئەوەش سەرەتای کێشە و ناکۆکی بێ چارەسەرە دەخەملێنێ. چونکە هەموو پارتییەک بەو جۆرە گەنجانی ئەندام، بۆ نموونە پەروەردە دەکات کە کوێرانە بەرگری لێبکەن. کارەساتی کوشتنی خوپیشاندەرانی ١٧ ی شوبات، شایەنی باسە گەنجی وا هەبوو، هەرچەندە لە ئەورپاش بوو، بۆی بکرابایە لە خوێنی گەنجانی نەیار تێر نەدەبوو. ئەمەش وەک ئاماژەم پێدا میتودی پارتیزەکردن لێی بەرپرسە. ئەو ڕقە لە فەیسبوک و پالتاک بە ئاشکرا دیاربوو .

•بە نەیار سەیرکردنی ئەو گەنجە بێلایەنانەی کە بیرو ئایدیای ئەو پارتییانەیان بۆ پەسەند ناکریت، یان بیرکردنەوەیەکی دییان هەیە. بۆ نموونە ناکۆکی نێوان گەنجانی گۆڕان و گەنجانی لیستی کوردستانی لە کاتی هەڵبژاردنەکاندا.

•پەراوێزکردنی یەکتر و هەندێ توێژی دی لە پرۆسە و پرسە گرنگەکانی دی کۆمەڵگە، کە دەبێتە هۆی بێبڕوایی ومتمانە بەو دەسەلاتەی کە بڕەوی هەیە. ئەوش دیسان دەبێتە

سەرەتای لە دەستدانی گیانی لە خۆپرسینەوە. نموونە، زۆرجار بەرپرسە حزبییەکان دەڵێن گەنجی ئەمڕۆ هەستی نیشتمانییان نیەو و هەست ناکەن کە کوردن .

•دروستبووبی گەنجانی سەردەست(کوڕو وکچی بەرپرسەکان) و گەنجانی بندەست(بێلایەن و ناحزبی)، کە ئەوەی یەکەمیان هەردەم بە چاوێکی سووکەوە سەیری دووەمیان دەکات و بە کویلەی خۆی دەزانێت. ئەو دیاردەیە ڕۆژانە لە شارەکانی باشووری کوردستان بەدی دەکرێت و کوڕ و کچی بەرپرسەکان سووکایەتی بە گەنجانی دی دەکەن.

•قۆرخکرن و زەوتکردنی سامانی هەمەلایەنەی نیشتمانی (خوێندن، ئابوری، موزیک، خانووبەرە، زەوی،شەقام،..هتد) لە لایەن گەنجانی سەردەستەوە. بۆ نموونە مسرور بارزانی و قوباد تاڵەبانی. کۆپیەکی تری کوڕ و کچی دیکتاتورەکان .

•پاشکەوتنی گەشەکردنی هەمەلایەنەی ئەو گەنجانە و لە کۆتایشدا پاشکەوتنی سەرجەمی کۆمەڵگە. ئەدی گەنجان نین لە هەموو کۆمەڵگەیکدا سەرپشک و بڵێسەی گۆڕانکارین.

کەواتە بۆ ئەوەی گەنجان لە باشووری کوردستان پێشبکەون کۆمەڵگە ئەو گۆڕانکارییە پێویستەی خۆی بکات، پیویستە پارت-:

•چیدی میتودی و ڕێگەلی پارتیزەکردنی گەنجان نەکرێت و ڕێزی سەروەری و کەسێتی گەنجان بگیرێت

•پیویستە یاسایەک دابنرێ بۆ قەدەغەکردنی ڕێکلامی پارتی(حزبی) و کاری ڕێکخراوەیی، ئاینی، هتد کە بیر و سەربەخۆیی گەنجان تێکدەدات. هەروەها سزادانی ئەو

پارتییانە کە ئەو کارانە دەکەن، بە تایبەتی لە خوێندگا و شوێنە گشتیەکان

•کردنەوەی دامەزراوە وسەنتەری گەنجان بۆ پشخستنیان لەروی فەرهەنگییەوە، چ یانەی وەرزشی یان بۆ نموونە یانەی موسیکی، دوور لە کاریگەری حزبی. کە ژیانی ڕۆژانەیان پڕچالاک بەشێوەیەکی زانستی بکاتەوە.

•دابینیکردنی بودجەیەکی تایبەت بۆ پەرەپیدانی گەشەی هەمەلایەنەیان و دروستکردنی دامەزراوەی زانستی بۆ تویژنەوە و پلاندان

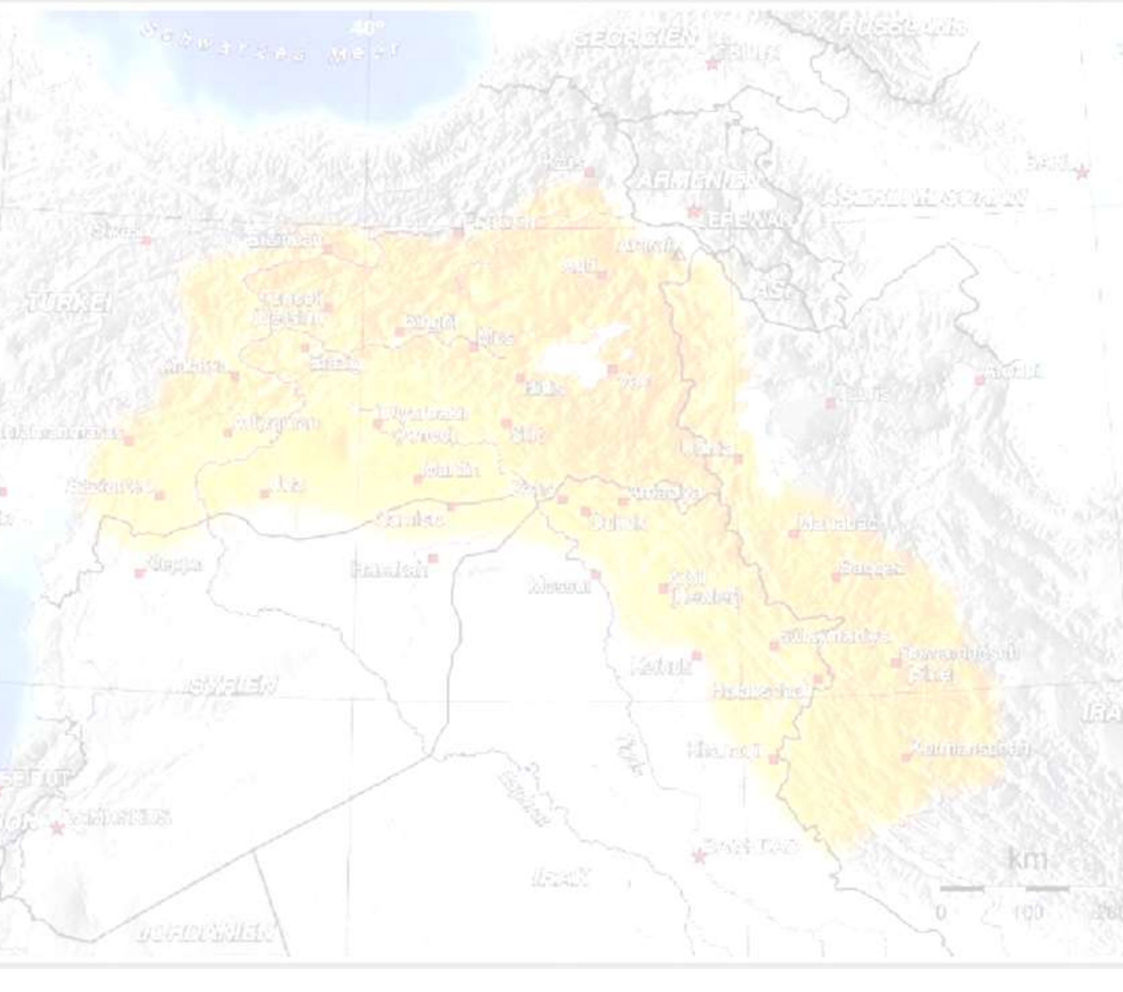
GEORGIEN
ARMENIEN
SYRIEN
km
0
100

پرسی لاوازی نیشتمانی و
دروست نەبوونی هەستی نەتەوەیی

ئەنجامگیری و بۆچون

ئەم ئەنجـامگیریە لە هەفتەنـامەی هـاولاتی ژمـارە ٨٠٤ سـالی ٢٠١٢ لا ٨ بلاوكراوەتەوە

پرسی لاوازی نیشـتمانی یان دروست نـەبوونی هەسـتی نەتەوەیی لە نیشـتمانێكدا كە ناوی كوردستانە و زاڵبوونی گیانی ناوچـەیی و خێلەكی بە سەر بیركردنەوە و ڕەفتاری تاكی كۆمەڵگەی كوردیدا، كۆمەڵێک سـەركردەی بەرهەم هێناوە، كە ئەوانیش ناتوانن لەو بازنە داخـراوەدا هەنگاوی بـەرەو پیێش ببنین، تەنانەت لە گەل كایە و شەڕەكانیاندا دژی داگیركەرانی كوردسـتان لەوە زیاتریان پێ ناكرێت كە كێشـە ناو دیواخانـەكانیان باس بكەن. نـە لە كایەی هونـەری دیبلۆماسی نیو دەوڵەتی كاران نـە پلانـێكی توكمەیشـیان پێیە بۆ وتـوێژ، لەبەر ئەوەش زۆر جار تـوشی شكسـتی و سـازش دەبـن. بـۆ نموونـە هاوپـەیمانی لەگەل بـەعس سـاڵی ١٩٦٦ و هێنانی سوپاسی پاسدارن بۆگرتنی ناحیەی چومان ساڵی ١٩٨٣ و گـرتنی شـاری هەڵەبجـە سـاڵی ١٩٨٨. لە دەسـتدانی شـاری كەركوک و ناوچە داگیركراوەكان ساڵی ٢٠٠٣.

ئەیوب بارزانی (المقاومة الكردیة للاحتلال ١٩١٤-١٩٥٨ لا ٢٠٧-٢١٠) بەراشـكاوی ئەم بۆچونـە پشـت ڕاسـتدەكاتەوە كە

کاتێک بارزانی (مەلا موستەفا) لەمەپەڕی شەڕو ئاشتی بەدەستەوە بوو سالانی ١٩٤٣-١٩٤٤، لەباتی پتر پێداگرتن لەسەر خواستەکانی گەلی کورد، زۆرجار تەنها باسی هەژاری و نەداری بارزانیەکانی دەکرد، پرسی گەلێکی لەبەرچاو نەبوو. موستەفا بارزانی ئەو خوێندنەوە زانستی و دروستەی بۆ ڕووداوەکان نەبوو. ئەیوب بارزانی چونکە خۆی لە گەرمەی ڕووداوەکاندا ژیاوە، باسی هەمان هەڵە دەکات کەسەرکردایەتی کورد، تێیکەوتووە. مسعود بارزانی و تاڵەبانی سەرباری ئەنفال و سوتاندنی خاکی کوردستان، لە باتی سزدانی تاوانباران و دادگاییکردنیان، بە ئاسانی باوەشیان بۆ کوردکوژێکی وەک سەددام کردەوە. ئەیوب بارزانی(بروانە لا ١٠ هەمان سەرچاوە زۆر بە توندی ڕەخنە لە هەلوێستی سەرکردایەتی کورد دەگرێت. پێی وایە دەبوو وەک جوەکان هەمیشە لە بۆەسەدا بوونایە بۆ سزادانی تاوانبارانی ئەو کۆمەڵکوژییە.

سادەیی و باوەڕخۆشی ئەو سەرکردانە، لە تۆی پەروەردەی باوکسالاری یاساکانی خێڵ. هۆز، بنەماڵەوە هەڵقولاوە. ئەدی کامەیە ئەوسەرکردە هوشیارەی کە لە کۆمەڵکوژی گەلەکەی بێدەنگ بێت؟ لە هەمان کاتێشدا ئەگەر سەیری دوژمنانیەتی نێوان بارزانیەکان و زیبارییەکان بکەین، دەبینن سەرەتای ئەو شەڕە دەگەڕێتەوە بۆ پتر ٢٠٠ ساڵ(بڕوانە ئەیوب بارزانی ١٩٨٠). لەوەلاشەوە بە ئاسانی لە داگیرکەرانی کوردستان خۆش دەبن و داخوازییەکانیان لە داخوازی هۆزێکی کۆچەر تێپەڕناکات.

شەڕی یەکتر، نێوان هۆزەکان، ناوچەکان و تەنانەت نێوان خێزانەکانیش، وای کردوە کە داگیرکەرانی کوردستان بە سانایی و بێ تەگەرە ووزەی کورد بۆ داگیرکردنی خاکەکەیان بە کاربهێنن. دروستبوونی پارتێکی سیاسی وەک یەکگرتوو ئیسلامی و بەرزکردنەوەی دروشمی نەتەوەیی بۆ گومراکردن و چەواشەکردنی تاکی کۆمەڵگەی کوردی، یەکێکە لەو میتودانەی کە داگیرکەرانی کوردستان لە مێژە گەمەی پێ دەبنەوە و کوردی بە گشتی پێ فریودەدەن.

سەکتریزم و گیانی هۆز و بنەماڵە و پەراوێزی لە سیاسەتی و نەبینینی یەکتر، ئەو نەخۆشییە کوشندەیە کە جەستەی کۆمەڵگەی کورد داوەشاندوە و هێزی نەتەوەیی نیشتمانی لێبڕیوە، شەڕی دووسەد ساڵەی هۆزەکانی بادینان، شەڕی ئیمارەتەکانی(بادینان، سۆران، بۆتان و بابان)، و شەڕی چل ساڵەی مەلای-جەلالی ئەو ڤایرۆسە گیانیەن کەوای کردوە بۆ نموونە هەندێ سۆرانی هێندە ڕقیان لە بارزانی بێت کە لە پایتەختی ولاتێکی وەک سوێد جامانە سوور بسوتێنرێت. مەگەر ئەوە نە خۆشیی سەکتریزم نیە، حزبێک نازناوی دیموکراتی کوردستان هەڵگرتبێت و منداڵی بێ چەک بکوژێت(حەڤدەی شوبات لە شاری سلێمانی ٢٠١١).

لەگەمەی ئۆپۆزیسۆنیشدا کە دیاردەیەکی نوێیە بۆ کۆمەڵگەی کوردی، سەرانی ئەو بزوتنەوەیە کە خۆیان بە ئالاهەڵگری

پرۆسەی گۆرانکاری کۆمەڵگە دەزانن، هێشتا لە لیتاوی شەڕی خێڵەکی و ناوچەی ڕزگاریان نەبووە و لەلایەک لەگەڵ داگیرکەرانی کوردستاندا نەرمن و نەیارێکی سەرسەختن بەرامبەر هاوزمان و هاونیشتمانی خۆیان. بۆنموونە شەڕەکانی ڕاگەیاندنی نێوان بزوتنەوەی گۆران و یەکێتی و نێوان پارتی. بزوتنەوەی گۆڕان، بەو بەرگە کۆنەوە هەنگاوی بۆ نانرێت ئەگەر کایەی نوێ و میتودی نەگرێتە بەر. خاڵێکی گرنگ کە دەبێ ئەو بزوتنەوەیە ڕەچاوی بکات و تیشکی بخاتە سەر ئەوەیە:- ئایا چۆن دەتوانێ پرسی باوەڕ لە نێوان خۆیی و گەلیدا دروستدا بکات کاتێک ڕێزەکانی کەسانێکی تیایە کە تاوانی شەڕیان دژی مرۆڤەیاتی و گەلی خۆیان ئەنجامداوە، ئایا بزوتنەوەی گۆران دەتوانی ئەو ئەرکە قورسە و مێژوییە بەجێ بگەێینی ؟

بزوتنەوەی گۆران تا ئێستا نەیتوانیەوە سەرگۆیەک و پێگەیەکی هاوبەش دوور لە کاریگەری شیوازی کۆن دروست بکات بۆ کۆکردنەوەی ئەوە هێزەی کە دەبێتە بزوێنەرو خەڵک بەرەو هەژانی گۆرانێکی نوێ بجوڵێنی. ئامانجەکانی گۆڕان تا ئەمرۆ ئامانجی لاوەکی و ناوچەیین، ئامانجی نەتەوەیی و ڕزگاری نین کە خەڵکانێک تێکەڵی ئەو بزوتنەوەیە بکات، کە لەو بازنە داخراوەی ئەمڕۆی هێزەکانی دەسەلاتدار دەربچێت. مژارەکانی ئەمڕۆی لە کۆمەڵێک گلەیی و داخوازی دەرناچن، کە هەندێکیشتان سەرچاوەکەیان ناکۆکین لەسەر دابەشکردنی دەسەلات، نەک سەروەری یاسا و دامەزراوەکانی میری. دووریش نیە ئەو بزوتنەوەیە گەمەیەکی سیاسی بێت بۆ لوشینی ئەو نارەزاییانەی کە دژی هەردوو زلهێزبێت و نەبا ئیسلامی سیاسی وەک ڕێکخراوی حەماسی فەلەستین بۆ خۆی کۆیان

بکاتەوە. گۆڕان سیاسەتی تۆڵەسەندنەوەی هەیە و لە ڕۆژانی دامەزراندنیەوە تاکو ئێستا بڕوا بەو هێز وکە سایەتیە سەربەخۆیانە ناکات کە لە باشووری کوردستان هەن ساڵانێکە خەباتی هەمەلایەنە دەکەن. ئەوەش پتر بزوتنەوەیەکەی بچوکتر کردەتەوە و بگرە لە پرۆسە گۆرانکاری تووشی خاوی و خامۆشی کردوە...ڕووداوەکانی بەردەرکی سەرا لە نیوان ١٧ شوبات تاکو دوو مانگ لە ساڵی ٢٠١١ ئەوەی سەلماند کە سەرانی ئەو بزوتنەوەیە هێشتا ئەو وێرەیان نیە کە پردێکی هاوئاهەنگی هەمەلایەنە دروست بکەن بۆ ئەنگاوتنی ئامانجەکانی گەل لە بنبڕکردنی گەندەڵی و هێنانەدی سەروەری یاسا. گۆڕان لەپرسی سەنگەری ئۆپۆزیسۆندا شکستی دەهێنێت گەر هەوڵی سازش بدات لەگەڵ ئەو دەسەلاتەی کە خۆی بەشێک بووە لێی.

<u>دابەشبوونی کۆمەڵگەی</u> کوردی بەسەر چەند ناوچەیەکی جیاوازدا، چلە ڕوی جوگرافی، زمان، نەریت، ئاین، ئابوری و ئاستی هوشیاریدا بەهۆی پارچەبوونی کوردستان و ستەمی داگیرکەرانی کوردستان، کەشو هەوایەکی لێک نەچووی لە نێوان توێژو چینەکانی گەکی کورددا دروست کردووە. ئەو لێك نەچوونە خاڵی جیاوازی و ناکۆکی پتر زەق کردوەتەوە تاکو خاڵە هاوبەشەکان. تەنانەت ئەو لێک نەچوونە ڕەگی لەنێو زلهێزەکاندا داکوتییوە، گۆڕانکاری و کاتێکی ئێجگاری دەوێت. بۆیە گرنگە هەرهێزێکی نوێ کە دروست دەبێت، دەبێ لە چاوگەی بنەمایەکی زانستی بەرنامە هەنووکەیی و درێژخایەنەکانی خۆی دارێژیت. دەبێت پەیرەوی فرەبنەمایەکی هەمەرەنگ پەیڕەو بکات، کە سەرەتای دروستکردنی کۆمەڵگەی

دیموکراتی بێت. کۆمەڵگەی کوردی لە باشوور هێشتا لە زبرەی داخـورپەی (تراومـا)ی ئـەنفال و بـە شـەڕی چەنـد سـاڵەی براکوژییەوە دەناڵێنێت، جومگە و ئەژنوکانی بەدەم ڕق و کێنەو کەسێتی شکاوە و دەناڵێنیت، پرۆسەی من و ئیوە، ئیوە وئەوان، گەورەتین زیانی بەیەکبوونی نەتەوایەتی داوە.

لـێرەوە کەیسیـ پـرسی دامەزرانـدنی دەوڵـەتی نیشـتمانی و سەربەخۆ، لە باشووری کوردستانیش دەبێتە ئامانجێکی دوور و ڕێگـایەک سـەخت، ئەگەر هێشـتا کۆمەڵگـەی کـوردی لەو ناسـنامە پەڕتەوازەیـدا بێـت. مەحـاڵە نەتەوەیەک پێ بـوترێ نەتەوە و ناسـنامەی نیشـتمانی پێـدرێ، ئەگەر ئەو بنـەمایانەی تێدا نەبێ. ناکرێ و چی نابێ ناسنامەی خێڵەکی، ناوچەیی و ئاینی زاڵبێت و باسی ناسنامەیەک بکرێت کە بوونی لە بیرکردنەوەی تاکەکانـدا نـەبێت، لە کۆمەڵگـەیەک کە سـاڵانێکی دێـرە لە بازنەیەکی داخراودا بچەرخێت و لە نێوان ژەنگاوی نۆرمگەلێکدا گیری خواردبێت (بڕوانە ئەیوب بارزانی ١٩٨٠).

هێزە بزوێنەرەکانی کۆمەڵگەی کوردی، بە تایبەتی لە باشـووری کوردسـتان چەنـد کـۆکیش بـن، ئەگەر ئەو هـاوکۆکییە نەڕژێـتە چەمەکانی دروستبوونی ناسنامەی نیشتمانێکی کوردستانییەوە، لە شـێوازی کارتێلێک تێپەڕناکەن، باشترین نموونـە کارتێلەکەی نێوان پارتی و یەکێتی دوای شەڕێکی خوێناوی و بەکوشتدانی پتر لە ١٢ هەزار تاکی کۆمەڵگەی کوردی لەسەر دابەشکردنی سامانی کوردستان، کە بەناوی ڕێکەوتنی ستراتیژییەوە ناوی دەبەن.

نەبوونی تێگەیشتن و برەودانی گیانی ناوچەیی و خێلەکی لەلایەک و دابەشکردنی سامانی نەتەوەیی بەسەر چەند هێزێکی ناوچەیی و

بنەماڵەییدا، نەک نیشتیمانی و نەتەوەییدا، چەند چینێکی لێکترازاوی لە کۆمەڵگەی کوردی دروستکردوە و دەرهاویشتەی چینی سەردەست و بندەستی دروستکردوە. چێنێکی دەسەلاتدار کە بۆ نموونە نەوەکانیان دەستیان ناوەتە قوڕکی نەوە بندەستەکان. ئەم دیاردەیە زۆربەی ڕوبەر و ژیانی هاولاتی باشووری کوردستانی گرتووەتە، لەوانە لە خوێندن، ئابوری، نیشتەجێبوون، زمان و بروانامە و..هتد.

کێشەکان بەوەشەوە نەوەستاون، هەرکەس و لایەنێک ئەو دۆخەی بەدڵ نەبێت بە تێکدەرو و هەڵەش نیە بە تیرۆریست بێتە ناسین. کوشتنی سەردەشت عوسمان و سووتاندنی بارەگای یەکتر زیندوترین نموونەن.

دەسەڵاتی باشووری کوردستان، کە لەسەر ملی دوو هێزی نەیار لەنەگەری گرتووە، مودێلە ژیانێکی دوور لە هەستی نیشتمانی نەتەوەییان لە باشوور نیشتمان چاندوە و هاوڵاتی لەو بەشەدا بە گشتی دەربەست نیە لەوەی کە شوێنێک وەک قەندیل یان ناوجەرگەی سلێمانیش ببێتە بەشێک لە خاکی تۆرانییەکان یان سعودیەی عەرەبی. ئەگەر باسی هێزی ئیسلامی سیاسیش بکرێ دۆزی نیشتمانی نەتەوەیی کوردستان هێندەی تر بێ مانا دەبێت و نەک هەر بایەخی نیە، بەڵکو وەک لە چەند ووتارێکی ئەم پەڕاوەدا ئاماژەم پێداوە(بروانە ووتارەکانی شیخ عومەر غەریب) کە چون ئیسلامی سیاسی بەرنامەیەکی درێژخایەنی هەیە بۆ گۆڕینی گەلێک لە هەموو بوارەکان و لە باربردنی یەکجاری ناسنامەکەی.

هەنگاوەکان زۆرن بۆ دروستکردن و بەهێزکردنی ناسنامەی نیشتمانی کوردستانی و کوردی لەوانە:-

- دەستپێکردن بە پرۆسەیەکی هوشیار کردنەوە لە سەر ئاستی میکرۆ و ماکرۆ، واتە لە سەر ئاستی تاک و کۆمەڵگە.
- تەرخانکردنی بودجەیەکی تایبەتی لە گەنجینەی هەرێم بۆ ئەو مەبەستە.
- دروستکردنی سەنتەر لە کەسانی پشپۆر و دلسۆز بۆ کۆکردنەوەی هەموو تواناکان بۆ دارشتنی بەرنامەیکی درێژخایەن کە دەربارەی بنەماکانی نیشتمانی کوردستان هوشیاری بدات.
- فرەکردنی دامەزراوەی شارەستانی کە لەگەڵ پرسەکانی سەردەمدا بگونجێن و نیشتمانی کوردستانی، بەگەل و خاکەوە بە ناوچە و دەروە بناسرێن.
- دامەزراندنی راگەیاندنێکی زانستی سەربەخۆ دوور لە کاریگەری ئایدیا، ئاین، بنەماڵە و خێل و ناوچەگەری.

خاڵ و هەنگاوی دی زۆرن بۆ دۆزی نەتەوایەتی نیشتمانیمان، بەلام چەند کۆکیش بین، ئەگەر ئەو ناسنامە نیشتمانیە لە رەفتار و هزرمان نەچەسپێت، ئەو ووزەیەمان پێ نابەخشێت کە نیشتمانێکمان هەیە ناوی کوردستانە، نە قوربانیەکان، نەمێژوو، نە سەرمایەی هەمەلایەنە دەبنە بەردی ئەو ئامانجە پیرۆزە.

سەرچاوەی عەرەبی:-

ئەیـوب بـابۆ بـارزانی. بـارزان و حركـة الـوعي القـومي الكـردي ١٨٢٦-١٩١٤

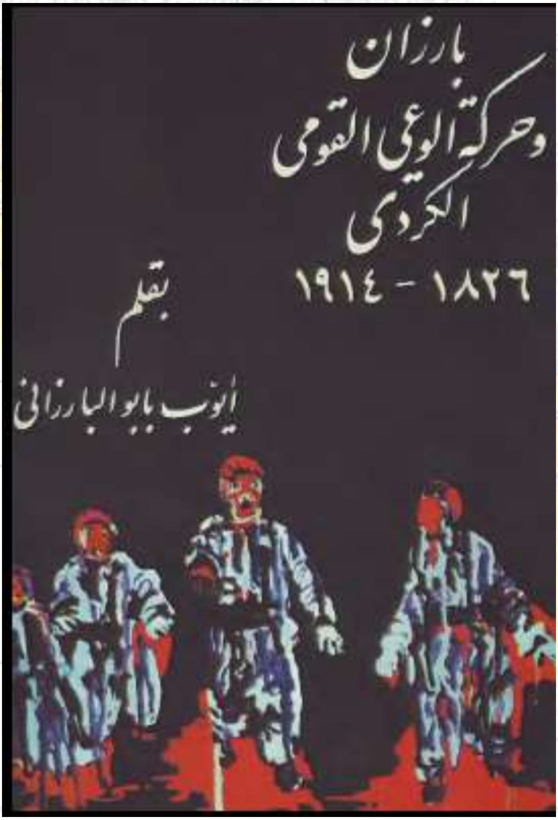

ئەیوب بابۆ بارزانی. المقاومة الكردية للاحتلال ١٩١٤-
١٩٥٨. دار نشر حقاق المشرق

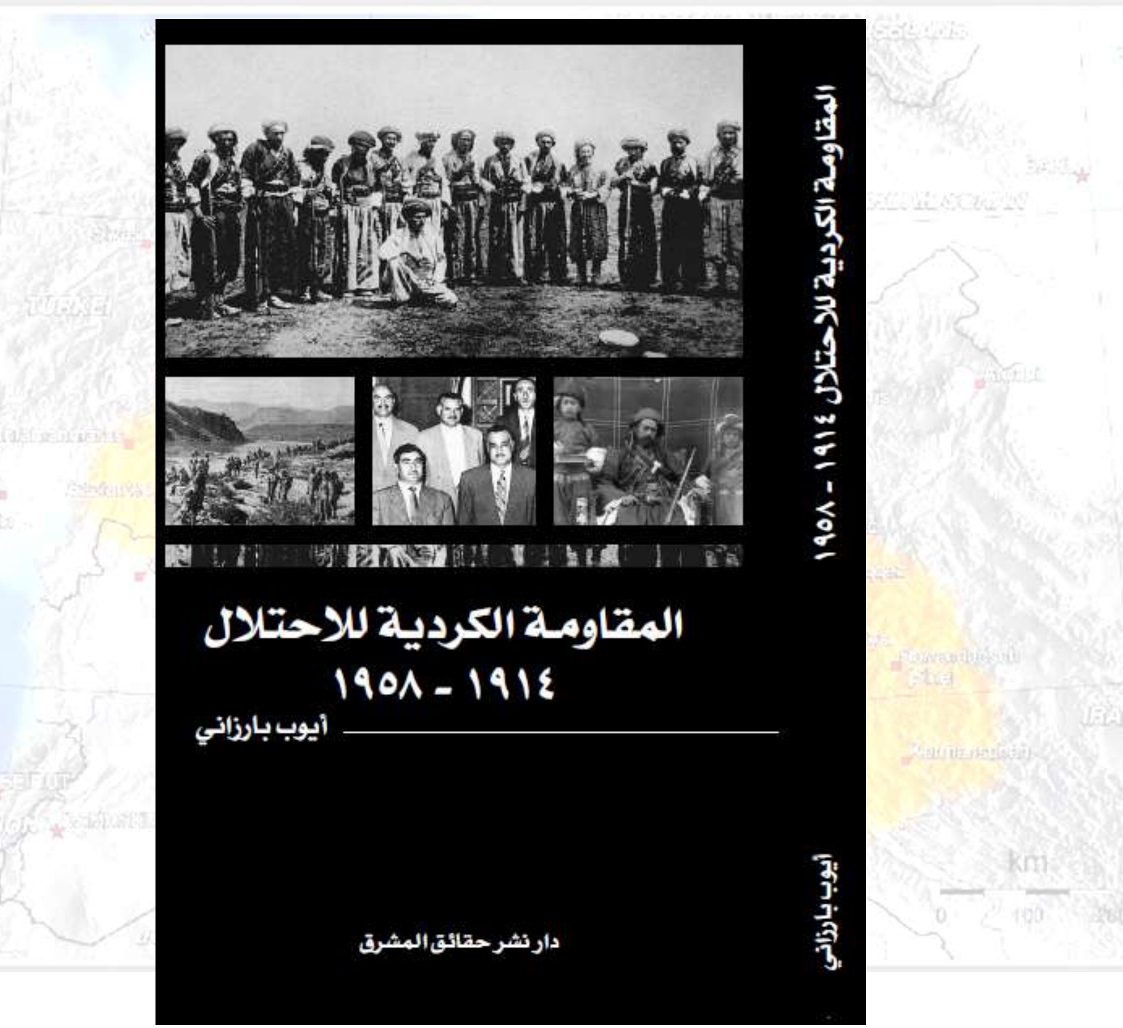

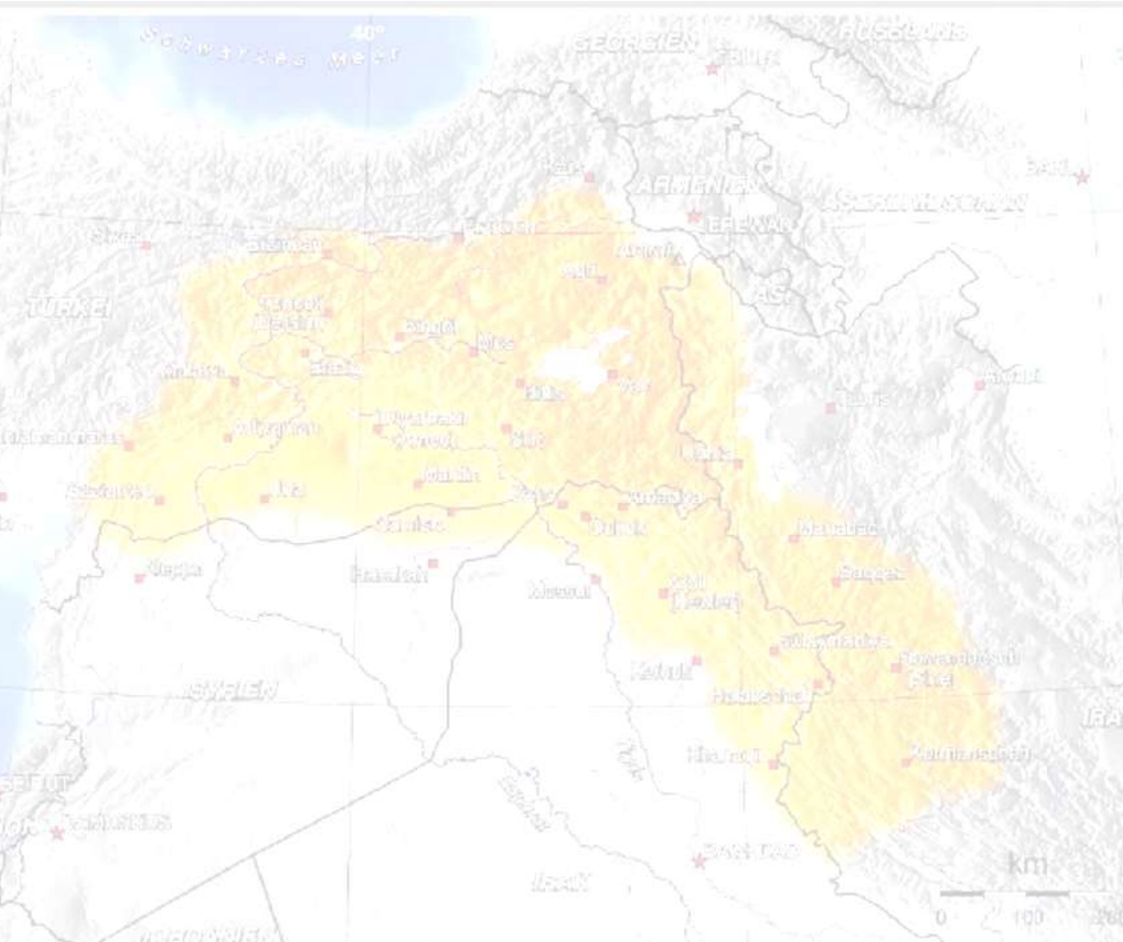
40°
GEORGIEN
ARMENIEN
SYRIEN
km
0
100